

ZSIDÓ ÉLET

FELEKEZETI HETILAP

SZERKESZTŐSÉG ÉS KIADÓHIVATAL
BUDAPEST, VIII. MÁTYÁS-TÉR 17. SZÁM
TELEFON: 363-61.SZERKESZTI:
KECSKEMÉTI VILMOSELŐFIZETÉSI ÁR
EGÉSZ ÉVRE 20 PENGŐ
FÉLÉVRE 10 PENGŐ

Vázsonyi Vilmos „kemény kezét”

emelette egy szomorú bűnpör egyik „nagy tanuja”, Váry Albert volt kir. főügyész a törvényszék előtt. Vázsonyi volt az, aki kíméletlen eréllyel igyekezett elfojtani a kommunista mozgalmat, mikor más tényezők gyöngének, vagy tehetetlennek bizonyultak. Ez a történelmi megállapítás már magában elegendő arra, hogy megdöntse a zsidóság és kommunizmus érdekösszességéről szóló zagyva teóriákat. Ime, Vázsonyi Vilmos jelentette Magyarországon a zsidóság politikai pozíciójának csúcspontját: miniszterré lehetett. S hatalmas pozícióját arra használta fel, hogy könyörtelenül lesújtson a társadalmi rend ellenségeire.

És Vázsonyi Vilmos, amilyen lelkes hazafi volt, nem került ellentétbe felekezetének érdekeivel sem, aminthogy nincs is érdekellentét a keresztény és zsidó magyar társadalom között. Azok a zsidók, akik a kommunizmusban résztvettek, gyökerüket vesztett egzisztenciák voltak, minden vallási és nemzeti közösség kivetettjei. Ezt ma már jól tudja mindenki — az antiszemitizmus elméletszerkesztői is. És nem tudják másként igazolni zsidógyűlöletüket, mint a kapitalizmus és bolsevizmus” érdekszövetségéről szóló képtelen és badar teóriával.

Igen, ha kapitalizmus és bolsevizmus ugyanaz, akkor lehet némi megszorítás-sal állítani, hogy a zsidók felelősek a bolsevizmusért; de ha ez igaz, akkor tűz és víz ugyaegy, s akkor egyáltalában semmit nem lehet bizonyítani és minden lehet állítani. A „kapalista-bolsevista zsidó” korunk logikai betegségének egyik szörnyszüleménye. Hogy mi a zsidóság valódi társadalmi helye, azt úgy tudjuk meg, ha Vázsonyi Vilmosra emlékszünk vissza. Ő, aki sem nagykapalista, sem kommunista nem volt, képviselte leghívebben a zsidóság társadalmi zömét: dolgozó kispolgárokat és intellektuelleket, akiknek életeleme a munka s a nemzethez való hűség.

„A kongresszus előtt”

Ilyen című cikkben szólalt meg néhány nappal ezelőtt Stern Samu, a Magyarországi Izraeliták Országos Irodájának és a Pesti Izr. Hitközségnek elnöke, és elmondotta mindazt, amit egy ilyen nagy esemény előtt, mint amilyen az országos kongresszus, szükségesnek tartott elmondani. Kíváncsisággal és felfokozott várakozással olvastuk el a cikket. Az esemény jelentősége, a cikkíró közéleti súlya, a problémák rendkívüli fontossága azt a várakozást keltették bennünk, hogy ez az ouverture, vagy beharangozás már előre meg fogja nekünk mutatni vagy legalább is meg fogja velünk éreztetni az egész műnek a stílusát, mint ahogy egy nagyszabású könyv előszava, nemcsak a műhelytitkokba szokott bepillantást adni, hanem meglátni engedi az alkotó intencióját, motívumait, az alkotás fő- és mellékkörülményeit is, megismertet az objektív és subjektív támogatót és gátló tényezőkkel, stb., stb., főképpen pedig az alkotó közelebbi és távolabbi célkitűzéseivel. Mindez megmutatja az alkotás stílusát, kis- vagy nagystílusát, vonalvezetésének irányát és lendületét, szóval mindazt, ami egy ilyen előzetes figyelemébreztést indokoltá tesz. Valami ilyesmit vártunk, de — csalódtunk. Amit kaptunk, az néhány subjektív közlés és ezek között csak itt-ott búvik meg néhány olyan momentum is, amely bizonyos tárgyi vonatkozást árul el.

Az elnök cikke azzal kezdődik, hogy panegirikus szavakkal méltatja a nagy mű alkotóját és annak munkatársait. De már itt megtörik a várt nagystílus, mert csak azt árulja el, hogy ki az alkotó, de a munkatársak közül csak egyet nevez meg, akinek kétségtelenül — mi is készséggel elismerjük — igen nagy érdemei vannak a nagy mű létrejötté körül. De még ennél is nagyobb stílusatlanságnak tartjuk, hogy a multbeli előkészítéssel olyan kurtán-furcsán végez, mintha azok, akik már a multban

foglalkoztak a statutumok reformjával, inkább ártottak, mint használtak volna. Ezt nem mondja ugyan a cikk, de olyan hangnemben, olyan semmibevevéssel csak akkor szoktak az önmagukkal nagyon megelégedett emberek mások munkájáról szólni, ha arról semmi jó el nem mondható. Az utódok lojalitása azonban amelyre a közéleti stílus Kultúreuropában még a hatalmasokat is kötelezi, a hála és elismerés szavait még ilyenkor sem szokta megtagadni — még pedig ilyen feltűnően — az elődök munkájától. De nemcsak a jóízű és a kultúremberek között uralkodó általános szokás ellen vétett a cikk, hanem igen súlyosan az igazság ellen is, amikor mindazt, ami már a multban a statutumok modernizálása és reformja érdekében történt, „néhány sikertelen kísérletnek és eredménytelen próbálkozásnak” minősíti. Hol van itt „a történelmi szellem”, amelynek fenntartásáért hálát mond a cikkíró a Gondviselésnek? Akiben él a történelmi szellem, az nagyon jól tudja, hogy igenis évek és évtizedek állandó újra és újrakezdései, új meg új nekilendülések, sikertelenségek és megtorpanásokon keresztül való újabb és újabb elindulások kellenek, ahhoz, hogy végre — persze a viszonyok kedvező alakulását is feltételezve — egy ilyen kezdeményezés befejezéshez is jusson. És mennyire a történelmi szellem és megértés hiányára vall az, hogy egy báró Kohner Adolf számára egy szava sincs az elnöknek, holott mindenki tudja, hogy a most befejezéshez jutott reformmunkát még ő indította el, az ő utasítására látott a kidolgozáshoz az Orsz. Iroda. Egészen bizonyos, hogy Kohner Adolfnak eszébe sem jut, hogy ezen a „történelmi szellemlen” fennakadjon és bármit is reklamáljon, de mi igenis úgy találjuk, hogy ez semmiképpen sem illik, nemcsak a „történelmi szellem”-hez, hanem ahhoz a történelmi póshoz sem, amelyet az elnök e beharangozásra magáraöltött.

Egyébként ő maga is kénytelen a mult javára is elkönnyvelni valamit, amikor megállapítja, hogy „az 1868-iki első kongresszus óta *állandó volt az a törekvés*, hogy korszerűen újja kell szervezni felekezeti életünket. Sokszor látszott már úgy, hogy *a küzdelem sikerre vezet*”. Hát ez a megállapítás nem azt jelenti-e, hogy a mű mostani befejezését már igen érdemes törekvések és előkészítések előzték meg, amelyeket legalább is ildomtalanul csak így sum-máriusan és kézlegyintéssel elintézni, mert akitől nem idegen a történeti szellem, nagyon jól tudja, hogy a fejlődés vonalán ilyen előkészítések nélkül sohasem érlelődhetik ki a sikeres befejezés. De különösen bántó ez a közöny Kohner Adolf érdemeivel szemben, akinek éppen a szervezeti reform volt egyik főprogramja. Milyen furcsa is ez! A „hálás utókor” és a „történeti szellem” nemcsak az érdemek elismeréséből rekeszti ki ezt az igazán kiváló nagykultúrájú zsidó közéleti férfiút, hanem úgylátszik, mert most már szegény ember, arra sem lehet méltó, hogy a zsidó „törvényhozásban” helyet kapjon! Hát ez igazán új korszak! De olyan, amely után a legjobbjaink bizonyára nem nagyon áhítoznak!

Vagy ott van Gábor Gyulának, a Pesti Izr. Hitközség volt nagyerdemű és nagytudású főtítkáranak tervezete, amely nyomtatásban is megjelent. Ezt is csak úgy ki lehet egyszerűen radírozni az új magyar zsidó történelemből?! Meg kell már egyszer mondani, hogy a szellemi életben nem úgy szokás, mint a gazdasági világban. Ha egy lakásból kiköltözik a régi partáj, csak természetesen, hogy az új partájnak semmi köze sincs hozzá. De a szellemi életben, az eleven kultúrában soha sincs ez így! Itt mindig csak folytatás van, még ha az új erők nem is akarnak esetleg erről tudomást venni! Súlyos tévedés tehát, ha a mű befejezői azt hiszik, hogy csak a befejezés teszi a művet, és hogy a kezdeményezők, elindítók, előmunkálatokat végzők nem éppen olyan részesei ennek a műnek és nem számíthatnak éppen annyi elismerésre és hála-ra, mint azok, akik most minden érdemet csak maguknak vindikálnak. És mindezek mérlegelésénél még csak figyelembe sem vettük, vajjon tárgyi szempontból mennyit köszönhet a mostani szabályzat a régi előmunkálatoknak és tervezeteknek. (Erről majd talán máskor kell egyet-mást elmondani a „történeti szellem” kedvéért).

De nem mehetünk most el szó nélkül a cikk egy másik passzusára mellett, amely a statutumokkal szemben az *objektív kritikát* követeli, és amely *egyhangúsá-*

got, összetartást és gyors cselekvést kíván, „mert a magyar zsidóság mai helyzete nem tűri a pártoskodást, a viszályt”. Szép, szép, de eszembe jut az egyszerű törvényhozó, aki a halálbüntetés ellenzőinek azt mondotta: „Én is szívesen leszek a kivégzések ellen, de kezdjék ezt a gyilkos urak!” — Mi mindig és mindenütt a megértést hirdettük és követeltük. Lapunk egyik program-pontja a pártoskodások megszüntetése, a zsidó összetartás követelése. Ebben a követelésben állott és áll éppen a mi ellenzékí voltunk és szerepünk. Ne az ellenzék felé tessék tehát adressálni ezt az allokuciót! Nem mi vagyunk azok, akik az ellenkező véleményen levőket az adókiivetések peripetiáira és állások vagy kedvezmények elveszthetésere szoktuk figyelmeztetni. Az efféle sokkal inkább meg fogja az elnök úr találni, ha az ő pártja berkeiben fog hallgatózni. De még csak hallgatóznia sem kell, mert ezek nem is szoktak valami nagyon szemérmes halksággal történni. *Vide: Buda és Heller-est!* Mert ha nem így volna a dolog, nem volna az atmoszféra gyanus fellegetől terhes! Mint ahogy ilyenkor általában szokás, már most is rémhírek kavarognak a levegőben. Azt mesélik, — és bizonyára megvan az ok, hogy miért —, hogy nem lesz nagy harc és vita a tervezet elfogadása körül, mert *en block* fogják az egészet elfogadtatni, és ha ez nem menne, akkor ki fogják fárasztani a vidéket, megvárják, amíg ráun a dicsőségre, irthagyja az egész kongresszust és akkor könnyű lesz a pestiekkel majorizálni az ellenzékét!

Nem hisszük, hogy ezeknek a mendedmondáknak van valami alapja, és hogy ilyen frivol játéokra a kongresszus vezetősége kapható volna. De hogy ilyeneket beszélnek, az már magában szimp-tóma, amely megmutatja, hogy hol van a pártoskodás, és kitől félti a zsidó közvélemény az egységet és összhangot. Az elnöki allokucióval szemben mi csak azt hangoztatjuk, hogy *tessék a lelkiismereti szabadságot, a vélemény szabadságot tiszteletben tartani és a kultúra érdekeit legalább annyira megbecsülni, mint a gazdaságiakat, tessék az önkényt a vezetői princípiumokból kirekeszteni és a közakaratot hamisítatlanul érvényesülni engedni: akkor aztán lesz zsidó összhang, akkor lesz zsidó egyetértés és akkor meglesz az objektívítás is.*

Spectator

Vita a szalonban

A mozgásművészeti tanárnő a teát ajkához emelve így szól: „Jó, jó... de hát, hiába, nem artisztikus faj!” A szalon hölgyei mind helyeslik ezt az iparművészeti megítélését a dolognak, s míg a lány ruzst vesz elő, egy másik szól: „Egyáltalán, valljuk be, nagyon anyagi, opportunistá nép.”

S a férfi, ki eddig a sarokban ült némán, most szemét sötéten felveti: „Lehet, valóban. — És a hangja lobban: — Beszéljék, egyiküknek sincsen elve, s az már igaz, hogy nincsenek teremtvé a legkeményebb fából. A szenvedés nincsen inyükre. Egy miniszterség kevés a fiúknak. Mind szeretné ha a lánya valami egyszerű parit csinálna. Nem ideálfajm nekem sem... Valami mégis lesz bennük, meg kell vallani. Mert hogy-hogynem, de állják Sokezer éve. Állják, mint a bika, ha fejére tagló sujt. Holott elismerem, pedig csöppet sem tetszik az eset nekik. Például tudják, rájuk ég a holnap, lángoló iver már rájuk is hajlongnak, már perzsel a hője. S egy sem menekül. Bosszankodva vakarják füluiket: „Mi ez, hogy Isten még mindig süket?” Kétezer éve hajlongva, kiveren kullognak szerteszét a földi te'ken. Nem tudják, hogy mi az értelme ennek a keserves próbának, gyöt'relemnek, de tudják, hogy nekik sem kéne más, csak egy kis szenteltvízes locsolás, s akkor mindjárt othont lennének ok, finomak lennének s előkelők, de nem, ok állják! Mert anyagias, megalkuvó nép. S hős egyedül az, aki kilép a hajszoztak közül, szenteltvizet kap és ennek örül... Félek, én sem vagyok elég finom, de én tisztetem nem is titkolom, a hajtincses kalfánost és a kókadát hátú szatócot, a csámpás zsidókat, s véleményem szerint — zokon ne essék — zsidónak lenni kész hősiesség.”

A mozgásművészeti házihölgy ezalatt mind sértettebb arcot ölt. Mily tapintatlanság, mily kínos eset! Ime bizonyosság, milyen rémesek ezek a... ezek az izraeliták. „Parancsoljatok, drágám!” A vitát elvágja göggel s a rekamié felé les, a barátnőt felé. Kissé zavart még Ezek meg sügva-bügva kuncognak a vermeil-színű zugba, Sziuból, de mind csak titokba nevet. Artisztikusak voltak mód felett...

Komlós Aladár

— Német zsidó temetés. Neuss mellett Glehn községben meghalt egy öreg zsidó ember, aki különösen nagy érdemeket szerzett községének felvirágoztatása körül. Temetését vasárnap arra az órára tűzték ki, amikor a katolikus templomban misét hirdettek. A túlnyomórészt katolikusokból álló lakosság azonban részt akart venni a temetésen és kérte a plébánost, hogy a misét halassza el. A kérelmet a nemesen érző pap teljesítette is, sőt a temetés után megjelent a grásházban és részvétét fejezte ki a családnak.

A Zsidó Élet
minden magyar zsidó lapja
Fizessen elő!

Hartstein Lajos, az Orth.

Központi Iroda ügyv. elnöke:

„Harmóniát szeretnék a kongresszusi alapon állókkal. de sajnos: messze vagyunk a megegyezéstől — Dr. Gábor Gyula tervezete sokkal megértőbb volt az új statutumnál”.

Március 4-re országos gyűlésbe hívták a kongresszusi alapon álló zsidóságot. Az Országos Iroda szabályzat-tervezetét majdnem egy éven át különböző bizottságokban tárgyalták, módosították, mígnen elkészült végleges formájában az a statutum-tervezet, melyet az Országos Gyűlés elé terjesztenek megvitatás, illetve elfogadás végett.

Magával a tervezettel ezúttal nem kívánunk behatóan foglalkozni, lesz módunk a gyűlés összeüléskor részleteiben is objektíven megvitatni a statutum elgondolásait. Ezúttal kizárólag azzal a kérdéssel foglalkozunk: milyen fogadtatásra számíthat a statutum a magyar orthodoxia részéről? A kongresszusi zsidóság statútuma tudniillik természetesen több tekintetben érinti az orth. zsidóság jogállományát is és nagy megnyugvással hallottuk hónapok óta az Országos Irodához közelálló oldalról, hogy az Iroda a legteljesebb harmóniában kívánja megoldani az orthodoxiát is érintő kérdéseket és hogy érzésben már megegyezésre is jutott a magyarországi orthodoxiát reprezentáló Orthodox Központi Irodával.

Érdeklődünk Hartstein Lajosnál, az Orth. Központi Iroda nagytekintélyű vezető elnökénél a tárgyalások ezidőszereinti stádiumáról. Az elnök úr készséggel állott a „Zsidó Élet” rendelkezésére és a következőkben tájékoztatott bennünket a jelenlegi helyzetről:

— *Korai lenne még teljes megegyezésről beszélni. Köztudomású, hogy én a békés megegyezés híve vagyok, eddig is mindent elkövettem ebben az irányban és nem adom fel a reményt, hogy kölcsönös jóakarattal sikerülni fog kiküszöbölőnk a kontrapozíciókat. Gyengélkedésem távol tart az üggyel való intenzív foglalkozástól, de természetesen kontaktusban vagyok a Központi Iroda elnökével, Kahan-Frankl Samu úrral, aki a kongresszusi irodával dr. Reimer Imre jogtanácsos úrral együtt tárgyal e kérdésben.*

— *Harmóniát szeretnék a kongresszusi zsidósággal de a harmónia megteremtésének e pillanatban még jelentős akadályai vannak. A részletekről nem tartom időszerűnek nyilatkozni, de általában kénytelen vagyok megállapítani, hogy az új kongresszusi statutum tervezet a régi sérelmeket még újabb „országos izraelita” szervekkel tetézi.*

Érzésben a dr. Gábor Gyula által készített korábbi statutum-tervezet még sokkal több megértést mutat velünk szemben. A kongresszusi hitközségekből kiválni akaró konzervatív érzésűek számára is indokolatlanul nehezíti meg az új statutum-tervezet az önálló alakulást és valósággal abszurdumig viszi a kétharmad, illetve még ennél is nagyobb többség kikötésével. A kongr. hitközségek kebelében alakuló konzervatív temp-

lomegyesületek fennmaradását lehetetlenné teszi a statutumban kreált új adónemekkel, arról nem is szólva, hogy az orthodox templomegyesületi funkcionáriusokat vallási kérdésekben a kongr. anyahitközség egyházi funkcionáriusok felügyelete alá helyezné.

— Csak néhány kiszakított részlet ez, — nem megyek bele mélyebben az elentétek taglalásába, hiszen — mint már hangsúlyoztam — nem adom fel a reményt, hogy sikerülni fog meggyőzőnünk a kongr. Irodát álláspontunk jogosságáról. Harmóniát és békét akarunk és még ma is hiszem, hogy békésen oldjuk meg a szervezeti vitás kérdéseket. Mindenestre gondoskodni fogunk arról, hogy az orthodoxia jogos érdekei megvédessenek...

Az orthodox Kiegészítő Szabályzat jogi ereje

A magyarországi autonóm orthodox izraelita hitfelekezeti központi irodája alábbiak közlésére kérte fel lapunkat:

„E napokban küldötték szét a kongresszusi zsidóság most készülő Kiegészítő Szabályzatának terjedelmes Indokolását. E műnek az orthodox zsidóságot érintő több vonatkozásaiból, egyik félreértésre alkalmas megállapítására már most meg kell tennünk az észrevételeinket.

Az orthodox zsidóság Kiegészítő Szabályzatával (102.284/1905. szám. VKM. körrendelet) kapcsolatos megállapításokról van szó. Az Indokolás (11. és 12. oldal) következőket mondja:

„Ez a rendelet az egyedüli a zsidó hitfelekezeti igazgatásra vonatkozó alaprendelet között, amelyet előzetes királyi felhatalmazás nélkül bocsájtottak ki”. Pár sorral alább újból olvasható, hogy: „e rendelet előzetes királyi jóváhagyást nem nyert”. Ugyancsak e rendelet jogi erejének alábecsülésére alkalmas az az alapnélküli további megjegyzés is, hogy „Bármennyire vitatott volt is a rendelet jogi ereje”.

Azzal a kétszer is megismételt megállapítással szemben mely szerint a rendelet előzetes királyi jóváhagyás nélkül adatott ki, egyszer sem fordul elő az, hogy utólag a rendeletet öfelsége jóváhagyta. Abból magából, hogy csak az előzetes jóváhagyás hiánya van feltüntetve, okszerűen igen kevesen következtetik azt, hogy ezzel szemben utólag a jóváhagyás megtörtént. Ezt az

előzmények után kifejezetten kellett volna megállapítani. Hiszen a szöveg inkább úgy értelmezhető, — mert nemcsak az „előzetes” szó, hanem az egész mondat van dőlt betűvel szedve —, hogy a királyi jóváhagyás az ilyen rendeleteknél csak előzetesen lehetséges és ha az előzetes felhatalmazás nem történt meg, úgy a rendelet teljesen királyi jóváhagyás nélkül maradt.

Az egész beállításnak egyébként az a tendenciája, hogy a rendeletet „vitatott jogi erejűnek” és jogilag alsóbbrendűnek tüntesse fel.

Ennek a téves megítélésnek akarjuk elejét venni, amidőn egyszerűen rámutatunk arra, hogy az előzetes, vagy utólag-

3 MÉTERES SZEBBNÉL-SZEBB
EREDETI ANGOL
öltönykelme darabok
ELVÁMOLVA 19 P. MÉTERE
ANGOL GYÁRI BÉLYEGZŐVEL
Fenyves
KÁLVIN TÉR 7.
MINTÁKAT KÉSZSÉGGEL KÜLDÜNK

gos királyi jóváhagyás közötti különbség a rendelet jogi erejét távolról sem érinti, másrészt, hogy alább közreadjuk a királyi jóváhagyásról szóló miniszteri értesítést. E szerint a január 9-én kiadott rendeletet Öfelsége I. Ferenc József király már ugyanazon év február hó 17-én királyi jóváhagyással látta el.

Téves az az ezzel kapcsolatosan tett helytelenítő és ugyancsak kisebbitő megállapítás is, hogy e rendelet kiadásánál a legfelsőbb felügyeleti jog szerepel jogforrásként. *Az a tényező, mely ezt a szabályzatot minden részletében megteremtette, megalkotta és megformálta, tehát az az erő, amely ennek a jogalkotásnak forrásául szolgált: maga a felekezeti akarat, az orthodoxia autonóm jogalkotó elhatározása volt. A vallás- és közoktatásügyi minisztérium főfelügyeleti joga itt nem jogforrás — tehát jogalkotó tényező — volt, hanem azt az Indokolás tévesen állítja, hanem pusztá formai jogerő kölcsönzés: megerősítése a felekezeti illetékes szerv — mint jogforrás — által alkotott jogi szabályozásnak. A miniszteri rendelet egyébként ezt elég világosan ki is mondja. A szöveg ugyanis kiemeli, hogy: „... a legfelsőbb felügyeleti jog alapján érvényre emelem azt a szabályzatot, melyet az orth. izr. hitfelekezet közvetítő bizottsága hozám bemutatott”...*

Tehát a minisztérium csak érvényre emelte a felekezet által saját hatáskörében alkotott jogszabályt. A felügyeleti jog itt nem jogszerező jogforrás, hanem az aut. jogalkotásnak jogi végrehajthatósággal, jogi érvényesítéssel, való felruházása. Az érvényre emelés nem a jogszabály lényegének, a jog forrásának belső alkateleme, hanem külső érvényesítési formája. A végrehajthatóságot minden felekezeti autonómia részére az biztosítja, hogy az államhatárolom a jogszabályt érvényre emeli. Az érvényre emeléssel az államkormányzat a felekezeti jogi alkotást csak besorozza a hatályos jogszabályok közé.

Az 1905. évi 102.284 sz. VKM. körrendelettel érvényre emelt orthodox Kiegészítő Szabályzatot tehát maga az orthodoxia alkotta a maga autonóm szerveivel: jogforrásként tehát tisztán a felekezet akarata érvényesült. A királyi jóváhagyás ereje szintén nem hiányzik a jogszabály érvényéből.

Igy tehát ez jogilag: sem nem gyöngébb, sem nem tökéletlenebb a többi, már meglévő, vagy készülő izraelita felekezeti igazgatási jogszabályoknál.

A királyi tudomásulvételt közlő miniszteri rendelet egyébként a következőképpen szól:

„Magyar Kir. Vallás- és közoktatásügyi Miniszter. 15.891/1906. szám. A magyarországi orth. izr. hitfelekezet központi irodájának.

Tudomásulvétel végett értesitem az irodát, hogy az orth. izr. hitfelekezet orsz. képviselősege, központi bizottsága

*és központi irodája szervezetére vonatkozó szabályzatnak a f. é. január hó 9-én 102.284 sz. a. kelt rendelettel történt érvényre emelését Ő csász. és apost. kir. Felsője f. é. febr. hó 17-én Bécsben kelt legfelsőbb elhatározással legkegyelmesebben tudomásulvétel mel-
tőztetott.*

Budapest, 1906. március 6-án.

Lukács s. k.”

ZSIDÓ VILÁGKRÓNIKA

A Manchester Guardian

írja: A náci zsidó-politikáját abban lehet összefoglalni, hogy megkísérlik a zsidókat visszajuttatni abba a helyzetbe, melyben Európában a francia forradalom előtt voltak. A középkori feltételeket akarják visszaállítani, bizonyos változásokkal. Nem fordult elő komoly javaslat arra vonatkozólag, hogy a zsidók sajátos ruhát viseljenek. Nem kényszerülnek meghatározott helyen lakni, de nem áll, hogy joguk volna bárhol élni, ahol csak akarnak... Ingatlant bírhatnak, de már jelezték, hogy nincs intézményes akadály a birtokuk kisajátításának, ha azt az állam érdekei kívánják. Csak az iparban és kereskedelemben versenyezhetnek egyenlő jogon, de itt is csak oly tereken, ahol nem érvényesül a hatósági felügyelet.

A cikk foglalkozik ezután a zsidók kiküszöbölésével a szellemi pályákról, az iskolák zsidóellenes szellemével, a egyes házasságban élő keresztények és gyermekeik sorsával, majd vázolja a zsidók magatartását e változásokkal szemben. Megállapítja, hogy a „kis teljesen orthodox réteg, mely világi érdekeit egészen lényegtelennek tartja a vallásos tanok ápolásával szemben, védve maradt a vihartól.” Különbözik pedig a zsidók leszámoltak kiközösítésükkel; kulturális életüket külön élik, a Kulturbundban, hol zsidó művészek lépnek fel zsidó hallgatóság előtt; kulturális és szociális érdekeiket pedig a maguk erejéből igyekeznek megvédeni, nagy áldozatokkal. S végül: a német zsidók ma már nem is kívánnak mást, mint hogy ne törődjenek velük. „Viszont nem lehet figyelmen kívül hagyni a lehetőséget, hogy esetleg hamarosan ismét bünbakra lesz szükség. Ha ez megtörténik, megint a zsidókat fogják elővenni.”

Zsidó-arab együttműködés Jeruzsálemben

Végre megalakult az ujonnan megválasztott jeruzsálemi községtanács, melynek — öt év óta először — zsidó tagjai is vannak. Az óta alpolgármesteri tiszt-ségre dr. Daniel Auster ügyvédet választották meg, ki a háború utáni első kivándorlók közé tartozik. Az új alpol-

gármester kijelentette, hogy a békés együttműködés megvalósítására törek-szik..

Az arab-zsidó viszonyban az utolsó évek gazdasági fellendülése nyomán bizonyos enyhülést tapasztalható, hiszen a zsidó bevándorlás és többeáramlás az arab lakosságra nézve is gazdasági előnyöket jelent. Azonban arab részről fennáll az a törekvés, hogy a már eddig elért gazdasági előnyöket, melyek épp a zsidó bevándorlás és a vállalkozó tevékenység következményei, fokozott mértékben a maguk javára foglalják le s lehetőleg csökkentsék a további zsidó bevándorlást. Ilyen értelemben akarnak befolyást gyakorolni a főbiztosra s a kormányra; ezért foglalnak ma állást a Törvényhozó Tanács megalakítása mellett melyet 1920-ban még hevesen elleneztek. Számításuk ugyanis az, hogy ma még majorizálnának a zsidókat a Törvényhozó Testületben s így keresztülvihetnék a bevándorlás-ellenes törvényeket.

A német fajelmélet legújabb hajtásai

A fajelmélet annyira az érdeklődés középpontjában van Németországban, hogy kénytelenek róla gondolkodni azok is, akik eredetileg a hivatalos elméletet kritikátlanul elfogadták. Némi gondolkodás után természetesen mindenki rájön, hogy „német” vagy „árja” faj nincs, mert a legfajtisztább német csoportok is különböző típusok keverékei. De ha ez így van, hogyan lehet fenntartani az „árjaságnak” azt a fikcióját, amely a törvényhozásban is szerepel? A nemzeti szocialista jogtudomány egyik legnagyobb tekintélye, dr. Achim Gercke, azt írta legutóbb a nemzeti szocialista jogászok központi orgánumban, hogy a német néppel rokon faji elemek a környező népek letelepült típusaiban találhatók meg. A „hontalan” zsidóság és a kóbor cigányok nem tartoznak az egymáshoz közelálló és hasonló származású népek e csoportjához. Az kritérium tehát a „környezetkötöttség”; s e tekintetben a német zsidóságot, mely több mint ezer éve él mostani lakóhelyén, a kóbor cigányokkal foglalják egy cím alá

KÉRDÉS-FELELET

Hatvany Bertalan báró a Heller — ügyről

— Mi a véleménye a támadásokról, melyek Önt abból az alkalomból érték, hogy védelmébe vette Heller Bernátot támadóival szemben?

— Látom a hétről-hétre ismétlődő, csekélységgel foglalkozó cikkeket. Kezdődött ez S. E. barátom polemikus érvelésével (és meg kell jegyezni, hogy ez a cikk példája volt annak, hogy zsidó a zsidóval hogy kell és hogy szabad, hogy vitatkozzon a nyilvánosság előtt); folytatódott Ballagi úrral, akinek az nem tetszik, hogy én nyíltan kimondom azt, amit az ő veszérei titokban (vagy nem is titokban) tesznek és azután letagoznak s most betetőződik ez a sor Alapi igazgató úr nyilatkozatával. Hát én sajnálom, hogy Alapi úr családott bennem, de ha azt hiszi, hogy én a „tekintély” imádatában valaha is az ő útját jártam, igen téved. Alapi úr igen tiszteletreméltó és integer úriember, de úgy látom, ebben a kérdésben egy kis fogalomzavarba esett. Nem lehet ugyanis valakinek a magatartását komolytalannak minősíteni csak azért, mert nem helyeselheti a felekezeti életben a terror eszközének alkalmazását. Én az unifikációs kérdést szervezeti, technikai kérdésnek látom, s azt szeretném, hogy a nyilvánosság elől elvonassék és szakértőkre bizzassék a „kooperáció” módozatainak megvizsgálása. Ez a szempont tehát nem is áll olyan távol a Szántó-féle elgondolástól, ha nem is látom feltétlenül megokolva a gazdasági egyesülés szükséges voltát. Kétségtelen azonban, hogy ebből az egyszerű szervezeti problémából vihart fakasztani, pláne tisztes ősz tudósokat terrorizálni, nem szabad. Heller professzor bejelentése során tettem eddig egyetlen olyan megjegyzésem, amely kimondottan Alapi úr törekvései ellen irányul. A megjegyzés egyszerűen annyi volt, hogy ez az eljárás bizony hasonlít a pesti hitközség rendszerére, a hitközséget pedig elnöke nevének neveztem. Ha Alapi úr tekintélytiszteletét ez a megjegyzés rendítette meg, akkor én is csalódtam Alapi úrban, mert akkor ez a tekintélytisztelet nem állhatott nagyon erős lábakon. Különböznél is, zsidó ember csak három tekintélyt ismer el: a kort,

a tiszteséget és a tudást. Aki igazán tekintélytisztelető, az Heller professzor durva megfenyegetésében láthatja a legfájdalmasabb tekintélyrombolást. Boldogoknak és büszkéknél kellene lenniük, hogy van olyan európai hírű tudósunk, mint Heller Bernát, és higgye el nekem Alapi úr, hogy ennek a nagy tudósnak, ennek a derék öregúrnak a pusztá léte többet jelent a magyar zsidóság számára dicsőségben és sulyban, mint Budapest összes részvénytársasági igazgatóinak (beleértve Alapi urat és jómagamat is) bármily becsületes működése.

— De más oldalról is tisztázni kell Alapi úr különös tekintélytiszteletét: származás, vagyon, hatalom önmagukban nem adnak tekintélyt, ilyen alapon sem magamnak nem kívántam, sem

másnak nem adtam tiszteletet. Csak arra jók ezek a szociális inponderabilitások hogy megkönnyítsék az ember életútját, legalább is, én mindig így tudtam. Tekintélyt ismétlem ad a kor; tiszteletet parancsol Alapi úr becsületben megöszült feje, de a Heller professzoré is. Tekintélyt ad egy becsületes, tiszta élet: itt nem látok különbséget Alapi úr és Heller Bernát között. És végül tekintélyt ad, nagy tekintélyt a tudás — s ha én ebben az ügynevezett „harcban” kötelességemnek éreztem, hogy a tudós mellé álljak, akkor igenis állított, hogy az én magatartásom volt a komolyabb s a zsidó hagyományoknak megfelelőbb, akkor is, ha az nem tetszik azoknak az uraknak, akik mindenáron végre akarják hajtani a Sip-utcai Führer parancsait. Egyébiránt pedig fenntartom véleményemet: ennek az egész unifikációs ügynek a fontosságát és jelentőségét mindkét oldalon túlbecsülik és nagyon fájlalom, hogy zsidók, zsidók ellen ilyen vehemenciával, ilyen kegyetlen eszközökkel küzdenek egy tisztán adminisztrációs kérdésben akkor, amidőn igazán ezer komoly probléma vár megoldásra.

„Egyhangúságot?”

A pesti hitközség és az Országos Iroda elnöke, Stern Samu udv. tanácsos egy felkezeztí hetilap hasábjain programszerű beszámolót ad a márciusban összeülő kongresszus elé, mely hivatva lesz a kongresszusi zsidóság kiegészítő szervezeti szabályait megalkotni. Az elnök nyilatkozata program volt, a felekezeti alapvető kérdéseiről vallott felfogásának rövid foglalata. Ezért oly értelemben foglalkozhatunk a cikkben vallott felfogásával, mint amely a mai pesti és országos vezetőség szellemét fejezi ki.

Cikke végén az Országos Iroda elnöke azt fejtegeti, hogy a mai súlyos idők a zsidóság ügyeinek intézésében „egyhangúságot”, egyöntetű vezetést követelnek meg; hogy ezek a nehéz idők nem türik meg a pártharcokat. Első pillanatra magától értetődő igazságnak tetszik ez a követelés. Hisz valóban nincs kívánatosabb egy erkölcsi közösségre nézve sem, mint a testvéries együttműködés a közös cél érdekében. Ámde van az elnök cikkének egy áruló szava, mely éles határt von az ő elgondolása s az igazi értelemben vett testvéries együttműködés közé. Stern Samu elnök „egyhangú-

ságot” követel. Mi az egyhangúság? Az ügyek vitelének az a formája, melyben korlátlanul ellensúly és alkotmányos kritika nélkül egyetlen akarat érvényesül s minden törekvés ennek az egy akaratnak köteles magát alárendelni. A vezetésnek ezt a formáját azonban ne tévesztjük össze a testvéries együttműködéssel, mert attól lényegesen különbözik.

A zsidóság történeti ösztöne, ha másból nem, éppen a mai rendkívüli idők tapasztalataiból rájöhette, hogy egyöntetű vezetés az „egyhangúság” alapján nem biztosítéka a testvéri összemunkálkodásnak és nem alkalmas a pártelleniték elsímitására. Ellenkezőleg: a pártok ellentétei ott válnak elviselhetetlenül élessé, a közösség ott bomlik fel egymás ellen a végsőkig küzdő csoportokra, ahol valamelyik párt megtagadja az alkotmányos és demokratikus vita elvét és az „egyhangúság”, az „egyöntetű vezetés”, vagy mondjuk ki nyíltan: a diktatura jel-szavára eküszik fel. A demokratikus vitában egymással szembenálló pártok mindig megtalálják a békés megegyezés módját s mindig érzik az erkölcsi közösséget, amely összefűzi őket, ha a vezetők

H Y P E R O L ideális száj- és torok-öblögető

személye változik is olykor; ez a változás azonban nem szerencsétlenség, hiszen nincs oly egyedül hivatott vezető férfiú aki azt állíthatná magáról, hogy a Gondviselés egyedül őt rendelte vezetésre az egész nép közül. A zsidóságban különösen nem hisszük, hogy akadhatna oly férfiú, aki magának vindikálná Mózes Tanítónk gondviselészerűen egyedüli szerepét. És veszedelmes szerep az összhang érdekében az „egyhangú” vezérség jogát követelni. Az egyhangúság, mely elfojtja az ellenvéleményt, nem egységre és összhangra vezet, hanem éppen a végsőkig kiélezi az ellentéteket, melyek a demokratikus vita és váltógazdaság rendszerében harmónikus együttműködéssé oldódnának fel. Csodálatos, hogy mindezt ma éppen a zsidóság fórumán kell magyarázni és bizonygatni! Hiszen elég volna egy pillantás a hozzánk közel lefolyó nagy változásokra, hogy e tétel igazságát belássuk; vagy még közelebb, a magyar politika fórumára, hol éppen a „nemzeti egység” elvének hivatott hirdetői tesznek éles különbséget a maguk irányja és mindenféle diktatura közt; nem ők követelnek „egyhangúságot”, hanem elismerik az ellenzéki kritika jogosultságát, sőt, szükségességét.

Az egyhangúság szoros velejárója a vezető pozíciók messzemenő koncentrációja egy kézben, az alkotmányos felelősség megosztásának érvényesülése nélkül. Montesquieu óta közhelye az alkotmányos élet tanának, hogy helyesen kormányzott államban a hatalom különböző formáinak megosztva kell lenniök, hogy egymást helyesen ellensúlyozzák. Amit Montesquieu az államról mond, az ráillik minden alkotmánnyal bíró közületre. Ezért tartjuk nagymértékben aggályosnak s a mai idők diktatórikus irányából fakadónak a statutum-tervezetnek azt az alapelvét, amely lehetőleg egy kézbe koncentrálja a vezető pozíciókat. A hitközségi elnökök közül jelölteti ki a községkerület elnökét s a községkerületek elnökei közül választja ki az Országos Tanács elnökét, aki egyben az Országos Iroda elnöke is, akinek azonban (154.S.) „Budapesten kell laknia”: így más nem is jöhet tekintetbe erre a halmozott vezéri pozícióra, mint a pesti hitközség elnöke, aki természetesen a pesti hitközség majoritása folytán elnöke a budapesti községkerületnek is, és az egyetlen községkerületi elnök, aki Budapesten lakik. Ilyenformán az országos elnökválasztás fölösleges formalitás. Nem lett volna egyenesebb dolog kimondani hogy a pesti hitközség elnöke egyúttal elnöke az Országos Tanácsnak és az Országos Irodának is?

Nem: a hatalmi politika eszközeit nem tartjuk alkalmasnak igazi, testvéri

együttműködés megteremtésére. A magyar zsidóság legnagyobb és legreprezentatívabb közössége veszedelmes útra lépett akkor, mikor személyi és vezéri ambíciók kielégítésére szinte kérkedve kezdte igénybe venni a hatalmi politika eszközeit, olyannyira, hogy már nemzsidó körökben is közismert a zsidó felekezeti életnek a „vezéri elv” irányában való eltolódása. Nem, az ilyen módszereket mi nem tartjuk zsidó módszereknek s a mai szomorú változások között egyenesen a zsidóság meesúfolásának érezzük. Az egyes konkrét kérdésekben is, mint a felekezeti élet alapjainak kialakulásában, a békés megegyezést érezzük célrāvívőnek, nem az „egyhangúságot”.

A neológia és orthodoxia között fennálló kérdéseket is, úgy érezzük, csak a kölcsönös engedmények szellemében lehet megoldani, ugyanígy a Pest és Buda közt meglévő ellentétnek nem megoldása az, ha a dús anyagi eszközökkel táplált és eszközeiben egyáltalán nem válogató agitáció előbb az ellenvéleményt fojtja el, azután a budai hitközséget mindenestül alárendeli az egyöntetű vezetésnek. Nem, ezt a módszert mi nem ismerjük el a zsidóság erkölcsi szelleméből fakadónak. Mi befelé éppúgy, mint kifelé a békés, testvéries megegyezést tartjuk a zsidóság igazi lényegéből eredő politikának. S nem hisszük azt sem, hogy a modern, kongresszusi zsidóságnak ne lenne elég lelkes és vezetésre hivatott férfiak a legmegosztottabb és legszerteágazóbb, tehát legalkotmányosabb világi vezető pozíciók betöltésére. E téren nem vagyunk oly inszgesek, hogy a vezéri elvet kényszerüléssel alkalmazzuk. Ahol hibák és hiányok vannak, az inkább a vallásos bensőség és hagyományélesség területe. A világi vezetés kérdésében azonban ki kell nyitnunk a zsidó nyilvánosság szemét, meg kell mutatnunk, mi készül s hogyan hamisítják meg a fogalmakat. Az „egyhangúság” nem belső egységre, hanem belső szakadásra vezet. A zsidóság erkölcsi egységét csak demokratikus, békés kiegyenlítődség szelleme óvhatja meg!

A gotscheniek

Az a bizonyos „gezerezs” olyan régi, mint Izrael maga. Már akkor kezdődött, mikor Mózes, a nagy idealista elhivatott arra, hogy ezt a mindenképpen megpróbált népet kivezesse abból az országból ahol, — amíg ott volt — mindig csak sanyargatták, kinozták s a legkülönbözőbb szenvedéseket volt kénytelen elviselni. Am mihelyt kiérték a pusztába s a legelső alkalommal nem jöttek azok a bizonyos fűrjek arra az időre, amikorra várták: rögtön zúgóldtak és követelték a Vezéretől, hogy vezesse őket vissza Egyiptomba a húsos fazekak mellé.

És ez — sajnos! — mindannyiszor megismétlődik, valakélyniszor egyikünknek-másikunknak szűk lesz Macedónia s ha már nem sikerül a Nagy Sándor-geztus, hogy az egész világot meghódíthassuk, mindenesetre minél szélesebb körben szeretnénk érvényesülni.

A valóságban nem is olyan mókás ez a dolog, mint inkább szomorú. Eszünkbe jut az a bizonyos gotscheini eset... Gotscheiben, ebben a híres faluban, ahonnan a kucséberék jártak hozzánk boldogabb időkben, az ottani különös összetételű ivóvíztől a község minden lakosa alaposan megtermett golyvát kapott. A templomban újatatoskodó hívek, amint észrevették, hogy az idegennek nincsen golyvája, hahotában törtek ki, mire az, épen a szécséken prédikáló tisztelendő beszédét félbeszakítva, komoly intelemmel fordult a hahotázóhoz: „Azért, mert valaki olyan szerencsétlen, hogy nincs golyvája, nem illik kinevetni...”

Hát ami a golyvákot illeti, az nálunk zsidóknál is meglehetősen szép példányokban van kifejlődve. Csak az a baj, hogy nem mindenki látja ezt olyan szépségen, mint azok, akik meg vannak véle áldva. Az még csak hagyján, hogy kinevetik a többieket, de valóságos életveszélyessé kezd válni a dolog, mikor hol szép szóval, hol már erőszakkal rá akarják őket kényszeríteni, hogy bókolanak, hajlongjanak a golyvák előtt.

Erre is van egy történetünk: Mikor Péter cár I. Lipót császár látogatására Bécsbe érkezett, a hajóállomástól a Burg-ig terített szőnyegen kerengő ment a két walkodó, előttiük pedig a két hoppmester egyre „arukkolt”, pukkedlizett, mert nem illtet hátat fordítani a felségeknek. A közönség soraiiban bámeszködő osztrák paraszt egyideig állta szó nélkül, de utóbb kijött a sodrából és mérgeesen sígta az arukkoltak:

*— Különös mesterség, az szent igaz!
És volt a kritikája...*

Veridicus.

PÉNTEK ESTÉK

Imákba foglalt érzések és gondolatok

Irta:

Dr. ÁDLER VILMOS hatvani főrabbi

Ára: 5 pengó

Kapható a szerzőnél Hatvanban

Maimonides hatása a közép- és újkor filozófiára

Irta: Dr. Grozinger M. József

A nagy emberek hatása nem ismer-
tér- és időakadályokat, mert ha gondola-
taik megtermékenyítették korukat és kör-
nyezetét, akkor azok kontinuuálisan ha-
lacnak tovább és ha közvetve is mégis
fel-fel bukkannak hol az egyik, hol a
másik gondolkodónál. Így van ez Maimo-
nidesse is, aki nemcsak Nagy Albertnek
a világ icóbeli teremtéséről szóló tanítá-
sát és nemcsak Aquinói Tamás harmadik
istenbizonyítékát készítette elő, hanem
ezeken keresztül Leibnitz theodiceáját és
Kant vallásfilozófiáját is befolyásolta.
Nézzük 800 esztendő távolságából „az
egyiptomi Mózes, a zsidók filozófusa,”
ahogy Nagy Albert Maimonides nevezte,
filozófiai ouverjének, a „Tévelygők veze-
tőjének” útját a scholaszticizmustól Hegel
panlogizmusáig.

Maimonides, kinek „More Nebochim”
című könyvét már 50 évvel a mester ha-
lála után latinra fordították, ismert
volt a középkori keresztény tudosok előtt
és minden fontosabb kérdésnél könyvének
tekintélyéhez fordultak tanácsért. Igaz,
hogy sokszor említik, de még többször
használik anélkül, hogy megemlítsék.
Maimonides volt a kezdeményezője az
egész új iránynak, amely Albertus Mag-
nussal kezdődik, aki mint „Rabbi Mózes
Egyiptomból” említi Maimonides és so-
kat veszt át tőle. Manuel Joel szerint Al-
bertus Magnus nemcsak egyes mondatok-
kat, hanem egész értékeket reproduk-
ált a More Nebochimból és pl. a terem-
tésről szóló könyveiben hosszú félv o'da-
lak találhatók, „ahol ugyan nem nevezi
meg Maimonideset, mégis a More Ne-
bochim fordításának látszanak.” Mint
Maimonides Aristotelest a zsidó tanítá-
sál akarta szoros viszonyba hozni, úgy
igyekezett Albertus Magnus Aristotelest
a keresztény tanítással olyan viszonyba
hozni, mint azt Maimonides a zsidóval
tette. Hogy Albertus Magnus függését
Maimonidestől minden kétséget kizáróan
bebizonyítsa, Joel Albertus Magnus „De
Divinatione” című könyvét szembe he-
lyezi a More Nebochimnak a zsidó pró-
féciáról szóló fejezettel, amelyek teljesen
meggyeznek. Ugyanugy jár el Joel Al-
bertus Magnusnak a világ teremtéséről,
illetőleg örökkévalóságáról szóló
felfogásával is és mindegyik Albrtus
függését mutatja ki az egyiptomi Mózes-
től, „a zsidók filozófusától”, amint Al-
bertus Maimonides nevezte.

Mint Albertus Magnus, úgy a többi
scholasztikusok is Maimonides hatása
alatt állanak, különösen szól ez Aquinói
Tamásról. Kimutatt tény, hogy Aquinói
Tamás Maimonides-t latin fordításában
olvasta és nemcsak Maimonides istenbi-
zonyítékait, hanem sok más igen fontos
gondolatot is átvett. Ezért mondja Emile
Saisset, hogy Maimonides More Nebo-
chimja előfutára Aquinói Tamás
„Summa theologiajájá”-nak.

De nemcsak a scholasztikára, hanem
az újkor filozófiára is hatással volt Mai-
monides, különösen Leibnitzre, Wolfram,
Kant, sőt Hegelre is. Maimonides be-
folyása Leibnitzre kézenfekvő, hiszen fe-
jezet-fejetezre kivonatokat készített a
More Nebochimból és használta. A

francia Foucher de Carici gróf, Leibnitz
munkáinak kiadója, a hannoveri könyv-
tárban egy füzetet fedezett fel, amely
Leibnitz kivonatait tartalmazza a More
Nebochim Buxtorf-féle latin fordításból.
Leibnitz gazdag jegyzeteivel és egy bírál-
lattal, amelyben Maimonides nagy filo-
zófusnak mondja. Különösen kiemeli
Leibnitz azt a különbséget, amelyet Mai-

monides a megismerés és a képzet között
tesz. Leibnitz tanítása „rosszról” a theo-
diceájában megegyezik Maimonidesével
és Munk azt mondja, hogy Leibnitz mo-
nadalógiáján is érezhető Maimonides
hatása.

Leibnitzon keresztül Kant vallásfilo-
zófiáján is látezik Maimonides hatása és
Hegel is csodálattal olvasta a More Ne-
bochimot, amelyről azt mondja, hogy
igazi metafizika van benne. Kant és He-
gel Maimonides hatásáról bővebb fevilá-
gosítást nyújt könyvem másokai köteté:
Von Nachman Krochmal bis Moritz La-
zarus, (megjelenés a'tt angol nyelven
New-Yorkban.)

Ezra, Sechania, Nahemia, a fajelmélet régi mesterei

Új részletek dr. Eibuschitz Kurt
szenzációs könyvéből

Már megemlékeztünk arról a hallatlan
ötletes könyvről, melynek szerzője
dr. Eibuschitz Kurt osztrák ifjú, aki ebben
a könyvében a fajelméletnek új német,
mint humanitárus szempontból kifogásol-
ható és egyben tudományellenes voltára
mutat rá. Most még egy részt mutatunk
be ebből a könyvből, melyben azt bi-
zonyítja, hogy a Hitler-féle fajelméletnek
sőt, az elméletből fakadó intézkedések-
nek eredete — zsidó forrásokra vezethető
vissza.

„Úgy, mint most Hitler Ausztriából
jött Németországba” állapítja meg Eibu-
schitz dr., vándorolt be a zsidó Ezra a
458. évben családjával együtt Babylonból
Jeruzsálembe és népének vezetője lett.
Ez a nép súlyos időköt élt át. Egy sze-
recesélen háború után Clemenceau és
Wilson elődei babyloniai szolgaságba ve-
tették. Később az árja Kryos legyőzte a
lidyai-lakedaimoni-babyloniai ententet és
a zsidókat megszabadította a babyloniai

fogságból. A zsidók most már visszatér-
hettek hazájukba, ezt a szabadságot a
nép egy része, mely ügylátszik, jól
érezte magát Babylonban, nem vette
igénybe és nem tért vissza az őshazába.
Ezek között volt egy család Aron, a fő-
pap törzseből. Ennek a családnak tagja
volt Ezra, a tudós, ki nagy kegyben állott
Artaxerxes királlyal. Ezra engedélyt ka-
pott a királytól, hogy Judeába költözzék,
ahová 458 körül érkezett. A zsidók ekkor
már mintegy 80 éve éltek a régi hazában
az új Jeruzsálem már felépült, a templom
is Serubabel kormányzó és Jesua főpap
idejében.

Ezra tehát vezére lett a népnek. Ez a
nép azonban már nem volt a régi, faj-
tisztá zsidó nép, mert a 40.000 hazatérő
képtelen volt az ország hatalmas terüle-
tét megművelni, az előbbi keveredéshez
még mindenfelé bevándorolt törzsekkel való
keveredés járult, minek a következménye
az volt, hogy a vallás parancsait többé

SZÖNYEG, TAKARÓ, TERITŐ, PAPAN

JÓ MINŐSÉGET OLCSÓN VÁSÁROLHAT!

Sztrapa spárpa futó	P 80	Rojtos velour plüss összekötő . . . P	16.—
Góliát spárpa futó 65 cm.	1.35	Modern pamlag átvető	6.50
Góliát spárpa futó 90 cm.	1.95	Torontáli szerű átvető	14.80
Mintázott spárpa futó 65 cm.	2.15	Perzsa-mintás átvető	18.80
Mintázott spárpa futó 90 cm.	3.15	Moket pamlagátvető	45.—
Bauclé II. futó 67 cm.	3.—	Modern szoba-szőnyeg 300x200 . . .	16.—
Bauclé II. futó 90 cm.	4.—	Mintás szoba-szőnyeg 300x210 . . .	22.—
Kókusz futó 67 cm.	4.25	Bouclé II szoba-szőnyeg 300x200 . .	30.—
Kókusz futó 90 cm.	5.30	Bouclé II szoba-szőnyeg 350x250 . .	45.—
Velour plüss 70 cm.	6.50	Jutta-bouclé szoba-szőnyeg 300x200 .	44.—
Rojtos sztrapa ágyelő	—95	Marhaször szoba-szőnyeg 300x200 . .	65.—
Rojtos szöttek ágyelő	1.30	Marhaször szoba-szőnyeg 250x350 . .	97.50
Rojtos Bouclé I. ágyelő	2.70	Személyzeti minis paplan	8.—
Rojtos smyrna utazat ágyelő	4.30	Kétoldalas cloth paplan	10.50
Rojtos smyrna utazat összekötő . . .	11.—	Lamberguen-halna 130 cm.	8.50

**Magyarperzsa-Torontáli és egyéb különleges
szőnyegek, őriási választékban hihetetlen olcsó árban!**

GRÜNFELD TESTVÉREK V, Balvány-u 8.

nem tartották be a megkívánt szigorat. És ekkor következett be az, amit a Biblia oly drámaian ír le — a hitleri fajelmélet felfedezése annak törvényhozásilag lefektetett következményeivel együtt. Sechánjá volt, aki Ezra mellett, mint most Göbbels, mint propagandafőnök működött és ő vetette fel az eszmét, az ősök örökének elherdálását azzal kell megakadályozni, hogy az idegenekkel való keveredést szigorúan eltiltják és a teljes polgárjogot csak tisztafajú zsidónak adják meg. Minden zsidónak esküvel kellett tehát köteleznie magát, hogy idegenfajú feleségét és attól származó ivadékait eltaszítja magától.

De mit is mond dr. Gróf Ceudenhove-Kalergi Henrik a híres tudós „Az antiszemitizmus lényege” című könyvében.

...Mégis, a zsidókat az antik világ többi népeivel szemben megnyilvánuló magatartásukban csak vallási szempontok vezették. Annak a gyűlöletnek, mely őket a görögöknél és rómaiaknál körülvette, tehát nem lehetett más oka, mint vallásuk azon parancsai, melyek követezése más népektől megkülönböztette őket. De mik voltak ezek a parancsok? A körülmélés, a szombat szigorú betartása, a disznóhús élvezetének tilalma és Isten ábrázolásának tilalma. Am ezzel kapcsolatban figyelmeztetnem kell tisztelt antiszemita ellenségeimet, hogy ezek a tilalmak mind tisztára a vallás terén mozognak, tehát azok az okok, melyek a körülötte élő népek ellenszenvét a zsidók ellen kihívták, vallási okok voltak. Az egész latin és görög irodalomban semmi olyan vádat nem találunk, mely uszorrára másvallásuk kiszípolozására, vagy tisztességtelen pénzkezelésre vonatkoznék. Tehát az Ókor gyűlölete kizárólag annak a vallásnak törvényei ellen irányul, melyeket a keresztények és mohamedánok Krisztus idejéig szintén az egyetlen igaz vallásnak tartanak”.

De állítsuk szembe a zsidó felfogást a „Juda Verrecke” felfogással. Nem azt mondja-e Mózes: „Szeressétek tehát az idegent is, mert ti is idegenek voltatok Egyiptom országában”. Csak Ezra, Nehemia, Sechanja gondolatkörében született meg az idegengyűlölet gondolata. Ez a gondolat a maga eredetével némileg egyezik a nemezi szocialista államgondolat alapeszméjével, mely a vallástól való eltávolodás útján akarja a zsidóságot újból romlásba taszítani, egy 2000 éves kultúrát megsemmisíteni, hogy ismét a Baal isten pogány kultuszát ültesse helyébe, azét a Baalét, mely már anyai emberáldozatot követelt.

A megváltás jámbor zsidó nők érdeme

Írta: Dr. Links Izsák közszegi főrabbi

Most már nemcsak a felekezeti, hanem a napilapok is foglalkoznak a zsidóságra nézve oly megszorított statisztikai adataival, hogy tíz év alatt 5,1 százalékkal csökkent Magyarországon a zsidók száma. A zsidó tudósok ezt így magyarázzák: „Igen sok szülő lekiismereti kérdésnek tartja, vajjon szabad-e neki gyermekeket világra hozni a mai mostoha körülmények között, gyermekeket, akik a legnagyobb bizonytalanságnak néznek elébe, akik előtt a mai perspektíva szerrint a boldogulás minden útja zárva van, akik előtt csak a mellőztetés, a megállítás, az üldözöttség bizonyossága lebeg sötét mementóként.

Ha igaz is, hogy sokan emiatt nem alapítanak családot, de aki a Tóra szellemétől van áthatva, csak sajnálja a hitrokonait, hogy ilyen daemon kísérti őket. A vallásos izraelita teljesíti szent kötelességeit, és az első, hogy méltó utódokról gondoskodik; a többit aztán sorsunk Intézőjére bizza. Jákob is egy botalmentát a Jorcánon; Lában lehetetlenné akarta tenni boldogulását, s a hagyomány szerint ő még Fáraónál is gonoszabb volt, de — szól a meggyőződés hangján apósaéhoz ösatyján — „Ha atyám Istene nem lett volna velem, bizony üresen bocsájtottál volna el engem. Nyomorúságomat és kezem fáradozását látta a Mindenható, s ezért megdorgált téged.”

Sohasem volt a gólusban a zsidónak megélhetése könnyű, de minthogy tudta azt, „jótékonyaság gyakorol minden időben az, aki felesége — és gyermekeiről gondoskodik, mindezt megpróbált, nélkülözött, fáradozott, háza't mindenféleképpen, csak hogy megszerezze a megélhetés eszközeit. Nem lankadt el, mert azon tudat boldogította, ha ő mindennap teljesíti szent vallása kötelességeit, megszenteli a szombatokat és ünnepnapokat előírás szerint, tanulmányozza józagos Teremtője kinyilatkoztatott akaratát korán megv a zsinagógába, szoltárokat mond, másokkal jótékonyaságot gyakorol; „akkor Istene lesz segítségére.” Ezen meggyőződését táplálta József története, Almai megvalósulását azért nem tucá senkisé megakadályozni, mert ő távol tartotta magát a büntől, és „a Mindenható vele volt.”

Azért — drága hitrokon — „ne légy böcs a te szemed előtt, féld az Örökkévalót és távozzál a büntől,” minden büntől. Mert a bűn megbénítja akaratod erejét, elhomályosítja lelki világodat, és te még akkor sem tudnál boldogulni, ha véletlen a legnagyobb kincs tulajdonosává tenne téged.

Örvendeni életének csak a jámbor ember tud. Hasonló nemes gondolkodás hisza át a nőt. Légyen férjének „segítője.” Szorgalma és szerénye, humanizmusa és istenféléme — legyenek őrző angyalai, akik őt és háza minden tagját megőrvendeztetik s boldogítják. Gonczoljon Sifra és Puára, a szülésznőkre, akiknek Fáraó megparancsolta, hogy öljék meg titokban a gyermekeket, mielőtt világra jönnek. Ők, némesak hogy ilyen bünt nem követték el, sőt ápolták és nevelték a gyermekeket, hogy egy lélek se

pusztuljon el Izraelben. És a szentírás hirdeti még a mai nőknek is: „És jött az Örökkévaló a bábákkal... és volt, minthogy félték a bábák a Mindenhatót, alapított nekik házat, családot.”

Ugyanezt teszi minden időben, minden jámbor nővel, aki nem fél a gyermekáldástól, sőt — mint Lea ösanyánk — hálat ad érte jóságos Teremtőjének. A „böles asszony felépíti a házat, a baba pedig önkézzel lerombolja.” (Péld. 14. 1.) De minden zsidónak meg kell fontania: „Ime az Urnak félelme bölcsesség, és kerülni a bünt: ez a legmélyebb belátás” (Jób 28.) Nem regények olvasása ébreszti e szellemet hanem a Biblia könyveinek komoly tanulmányozása. Ezek emlékeztetnek hogy jámbor nőknek köszönhető a megváltás, Hassa át őket most is Debóra jámborezága, hogy mint ő —ők is egyszer énekeljék: „A vándorok ide-oda vándoroltak, mert megszűnt a biztonság, míg fel nem riadtam én, Debóra, nem léptem fel Izrael vélcányjául.”

Szép élet, szép halál

A napisajtóban olvastuk egy vidéki zsidó házaspár megható történetét. Scheibel Márkus kunszentmiklósi zsidó kereskedő nemrégiben halt meg hosszú jámborságban és szorgos munkában lelt élet után. Temetése napján követte a halálba, hűséges élettársa. A zsidó ember az élet ilyen végében a bibliai pátriárkai erények jutamát érzi. Ez a jámborok vége: napjaik teljességében, munkájuk végeztével, jámbor megadással megtérni az örökkévalóságba. S a hagyományos, tiszta zsidó családi szellem csodálatos példája a Gondviselés kivételes kegyelme, hogy akik egyek voltak az élet hosszú, rögös útján, azoknak a halálban sem kellett egymástól elválniok.

Ezek a rejtett, szerény, dolgozó és jámbor zsidó emberek az igazi életereje Izraelnek. A vidék zsidósága még bővelkedik az ilyen példákban. Meg kell becsülnünk őket. A modern kor, a technika és gazdasági fejlődés összes vívmányai s a hatásuk alatt kifejlődő új típusok nem kárpótolják a zsidóságot azért a vesztességért, melyet a Scheibel Márkusok megrikulása és lassú elmulása jelent. Ők a zsidó erények hordozói s a magyar zsidóság gyermeke. Az ő hagyományuknak nem szabad körünk-ből kiviesnie.

ZSIDÓ FEJEK:

Báró Hatvany Bertalan

Mit kerestem, mi után kutatott tulajdonképpen utazásai alatt — kérdezem *Hatvany Bertalan* bárótól —, amikor beszélgetésünk a vége felé közeledik. Ezt kérdezem, mert tudom, érzem, tudnám és érezném akkor is, ha nem látam volna már egy-egy részletet most megjelent könyvéből, melyben a Távolvelet lelkét tárja elénk, hogy az ő utazásainak célja nem folklorikus színek gyűjtése, nem az utazás l'art pour l'art öröme, mélyebb értelme van annak: ez az ember valami nagyot, valami elvontat keres az egész világon, ezt keresi népek életében, épületek köveiben, eltemetett kultúrák maradványaiban, vallások parancsait, történetét rögzítő fóliánsokban.

— *Az igazságot keresem* — válaszolja egyszerűen *Hatvany Bertalan* báró. — Azt az igazságot, mely csak egyféle lehet és melyet emberi szavakkal kifejezni nem is lehet. Csak megérezni. Az útját, a felépítményét logikus következtetéssel meg lehet érteni, de magát a végső igazságot csak megérezni. Persze nem arról van szó, amit „*Gerechtigkeit*”-nek hívunk, nem a szociális igazságról, hanem arról aminek „*Wahrheit*” a neve. Ezt a végső igazságot keresi az ember világnézetekben, vallásokban egyaránt. De annak, aki ezt keresi, nincs is szüksége arra, hogy utazzék. Könyvekbe, gondolkodók és tudósok írásába elmélyedve az ember néha gyorsabban jön rá a dolgok nyitjára, mint ha ott keresné a cselekvések helyszínén. Hamarabb ismeri meg egy népek a lelkét is. Amikor azt látom, hogy a hindu hívó a bálvány nyelvére piros koszorút akaszt, nem érzek mást, csak a bálványimádás egy külső megnyilatkozását. De a könyveikbe elmélyedve rá kell jönöm, hogy a gesztus mögött mély, hatalmas filozófiai koncepció rejtőzik, melyet azért kellett ebbe a külső tényformába öltetni, hogy az egyszerű hívó is megértse, aki értelmét csak fizikai megnyilvánulásában tudja aperceipálni.

Most a kutató tudós, a Keleti Társaság tagja beszél *Hatvany* báróról és bizony ezek a szavak furcsán csengenek a *Concordia-göz-*

malom igazgatói irodájában. Szemben ülök a báróval és csak néhánéha adok új fordulatot a beszélgetésnek egy-egy közbevetett kérdéssel. Oly jól esik beszélni hallanom ezt az okos, művelt, józan, tépelődő embert, akinek szavai mögött mindig az érzik, hogy most is, amikor a kérdésekre válaszol, tulajdonképpen önmagának felel milliószor felvetett kérdéseire.

— Mi állította ki báró urat a tudományos munka elvont légrétegből a zsidó felekezeti élet küzdőterére — firtatom, őszinte kíváncsisággal, mert valóban nehéz megérteni, mit keres ő, az ő életfelfogásával, hajlamaival, érdeklődési körével azokban a küzdelmekben, melyek — sajnos! — oly távol esnek mindentől, ami idealizmusnak nevezhető. Bár lehet, hogy tudat alatt, vagy talán tudatosan itt is azt kutatja, amit minden munkájában, útján, életmegtörekvésében: az igazságot. De lássuk csak, mit mond ő:

— Ott kell kezdenem, hogy valamikor régen — ezt ugyanis tudja mindenki, és így nyugodtan beszélhetek róla, — elhagytam a zsidó vallást. Illetőleg kiléptem a zsidó felekezetből és felekezetenkívüli lettem. Később elutaztam Palesztinába és megállapítottam, hogy egész rendes dolog az, amit ott csinálnak. Utaztam mindenfelé a világon és láttam, hogy van egészséges galut-zsidóság is. A művészet és kultúrtörténet útján belejutottam összehasonlító valástörténeti kutatásokba. Minél jobban foglalkoztam az ezelő összefüggő kérdésekkel, annál inkább láttam, hogy az én szabadgondolkodásom mégis befér a zsidó igazságba anélkül, hogy hazudnom kellene, akár másoknak,

akár önmagának. Két dolog állt látszólag szemben egymással, egy teljesen elvont vallásnézeti szempont és egy általános szociális probléma. Láttam, hogy ezek igenis összeegyeztethetők az életfelfogással és amikor ide eljutottam, logikus következmény volt visszatérésem a zsidósághoz. De engem ma is csak a zsidóság világnézeti, népi és szociális problémái érdekelnek. Belügyek egyáltalában nem, ezekbe csak akkor szólok bele, ha már muszáj, mint az elmúlt napokban. Am én most is a békét, a kiegyenlítődést kerestem és az igazságot akartam jogaihoz juttatni és igazán nem tehetek róla, ha egyes urak még akkor sem bírják el a közvetítést, ha az az igazságot szolgálja.

— És a magyar zsidóság útja?

— Valamivel végre tisztába kell jönnünk. Avval, hogy nem lehet milliószor elismételni ugyanazokat a liberális frázisokat. Persze, hogy jó magyarok vagyunk. De nem kell folyton hangoztatni. Nem kell állandóan a sebeinket mutogatni. *Arra kell törekedni, hogy a zsidóság súlya az emberiségben belül megnövekedjék.* Az emberiség ma olyan periódusát éli, melyben minden nép tekintete befelé fordul. *A múlt században extravert életet élt, most intravertet.* Vége a terjeszkedés, az imperializmus, az asszimiláció korszakának, ma minden nemzet befelé akar erősödni. Ezt tudomásul kell vennünk és alkalmazkodnunk hozzá. Ne álljunk oda a liberalizmus utolsó fáklyahordozóiként. Tudom azt is, hogy Palesztina nem ideális megoldás, de egy kikristályosodási pont, mely a szétszórt erők számára összerót jelent. Vegyük azt is tudomásul, hogy 1910. nem tér többé vissza. A magyar zsidóságnak minden tehetségével szolgálnia kell hazáját, de el kell fogadni azt, hogy vannak megváltozhatatlan dolgok, vannak intézmények, melyekhez az ország többsége ragaszkodik. *Ha mindenáron fáklyahordozók akarunk lenni, harcoljunk minden erőnkkel azért, hogy a gyűlölség vesszen ki a világból. Ez emberi kötelességünk és méltó a hivatáshoz, amit a zsidóságnak jelent.*

Hirtelen feláll, kezét nyújt és mire az ajtóhoz érek, már hivatalos levelek fölé hajolva ül íróasztalánál.

HALÁSZ SÁNDOR

3 SZÓ CSUPÁN

SIRKÓ LÖWY-NÉL BUDÁN

II FŐ UCCA 79. TELEFON: 51-5-81.

KÜLÖN NAGY LERAKAT

ALKALMI VÉTELEKBŐL

LEGOLCSÓBB ÁRON

II., ZÁRDA U. 3

Margit körút sarok.

A pest-budai fúziós frontról

Kisütött az első napsugár, áttört a téli ködön, de Pest és Buda között, főképp a pesti részen, még mindig zajlik a Duma. (Érdekes találkozás a véletlennek, hogy a napisajtó egy fogadásról tesz említést: egy vállalkozó szellemű ember gyalogszerrel akart átmenni a Duna jegén. Egyszer sikerült a séta, de visszajövet — állítólag Buda közlemben — beszakadt alatta a jég. Rossz ómén: talán mégis jó lenne felhagyni a veszélyes budai kirándulásokkal!)

A fúziós-párt vezére megintérvőlvatolja magát sajtójában, hogy miért olyan — „passzív”. Mi ugyan meg tudnánk nyugtatni, hogy indokolatlanul vannak e részben lelküsmertfurdalásai, mert a kelletténél is aktívabb ma is a fúziósok pártja, — de hiszen ugyan fölösleges munkát végeznék: nem lehet megnyugtatni, azt, aki nem akarja megnyugtatni magát. Bizonyára az volt az interjú célja, hogy megfenyegeesse Budát: „Jó lesz beadni a derekakat, mert csak most jön a fekete leves.” Sajnos, Budával nem lehet most már, a szomorú tapasztalások után ilyen „okosan” beszélni: a mult héten megalakult autonómia-párt serényen szervezkedik és csatasorba állítja a budai hitközség egész ósválasztó közönségét. Egy hete folyik a szervezkedés, de — mint értesülünk — a jelentkezések már is megdöntötték a fúziós-párt hónapokon keresztül hirdetett 2, 3, 4 ezres számításait.

Amíg a fúziós-pártnak az interjúkban látható „passzivitása” tart, azalatt a fúziós vezeték a felekezeti sajtóban enyelegnek a budai előljárásság és képviselőtestület néhány prominens tagjával. Miután tudós professzor Heller tekintélyét igyekeztek — szerencsére sikertelenül — megtépnéni, most Hatvany bárótól kéri számon a tekintélyek tiszteletét. (A báró a „Zsidó Élet” mai számában külön is megköszöni, hogy pont őtöle kéri számon!) Aztán újból a budai hitközség és a budai chevra jövőjéért aggódnak és természetesen nem tudják elfelejteni Heller Bernátnak, hogy nem kért tőlük bocsánatot, amiért terrorizálni akarták és nem hagyta magát. Közben szívrhangok csendülnek meg: „különös örömekre szolgálna, ha sikerülne kivonni a pártharcokból Diósy Jenő főjegyző urat”, — aki ugyan eddig sem avatkozott semmiféle harcba, — de közben elfelejtették „különös örömeiknek” kifejezést adni arra a nem-

várt esetre, ha a pesti hitközség föltitkára is visszavonulna a pártharcok igazán avatott irányításától. Szeretnénk márványon megörökíteni a fúziós-párt illusztris vezérének óvását, hogy „a tisztviselők” felsőbb nyomásra ne kövessék az előljárók szisztémáját, akik megfelelkeznek arról, hogy ők a hitközségnek és nem egy pártnak előljárói és tisztviselői.” Szeretnénk tapsban és éljenzésben kitörni ez emelkedett szavak hallatára, csak attól tartunk, hogy ez a taps és éljenzés nem hallatszik el a Síp-utcába. Nagyon lekötelezne minden objektív zsidót a fúziósok vezére, ha óvását minél szélesebb körökben cirkuláltatná.

Nem lenne teljes a referádánk, ha meg nem emlékeznénk arról is, hogy a budai hitközség képviselőtestületének néhány tagja rendkívül megtisztelve érzik magát, hogy Szántó Jenő és Schwarz Samu irak aláírásával köszönő levelet kapott, amiért „a legutóbbi budai képviselőtestületi közgyűlésen is oly szeretettel tartott ki mellettük és elgondolásuk mellett, amely a mai ellentétek helyébe a gazdasági egység és együttműködés jegyében kívánja Pest és Buda érdekkapcsolatát az autonómia csorbitatlan megóvásával megvalósítani.” Igaz ugyan és köztudomású, hogy ők a fúzió és a gazdasági együttműködés ellen szavaztak és az autonómia érdekében dolgoznak, azért lelkeznék, de a megtiszteltetést, mindenestre köszönik és csak az aggasztja őket, hogy esetleg a 2 éves Pollák Lajka szemrehányást tesz nekik, hogy most már nincs monopóliuma arra, hogy másbéráchokat kapjon a meg nem szolgált munkáért...

Chanina áldozata

Juda városai felett az ünnep hontorgatta szárnyait. Vidám hangulat töltötte be az utcákat, a nép boldogan készítette elő az áldozatokat, amelyeket Jeruzsálemba visz majd, hogy feláldozza az Ur oltárán. A szent város felé vezető utakat ünneplő tömeg töltötte meg, zene és ének hangjai szárnyaltak a levegőben és végtelen sorokból vonultak ringó járásokkal a terék és a türelmes ösvérek, szinte roskadozva az áldozati ajándékok súlya alatt.

Az ünnepi kacarodás, jökevény és zene kőszötte csupán egy ember járkált komoran, a gondok és kétségbeesés ráncával magas homlokán; Chanina; a szent-

életű tudós. Nézte, nézte az útikészülődés mozgalmas képét és szíve keserűséggel telt meg. Lelkének minden vágya, vallásos érzésének rajongó elmélyülése Jeruzsálem felé vonzotta, de nem mehetett, nem indulhatott el a városba, mely felé gondolatai szálltak. Nem mehetett, mert Chanina szegény volt, koldússzegény, sokszor hijján volt a betevő falatnak is és arra, hogy áldozati ajándékot szerezzen, nem is gondolhatott. Üres kézzel pedig nem akart megjelenni a nagy napon Isten színe előtt.

Igy járkált utcáról-utára. Észre sem vette, mint kerül ki a városból és amikor végre felecsúszott gondolataiból, messze a városon kívül találta magát, ott, ahol mohlepte romok hirdették pogány istenségek pusztulásait, pogány dicsőség gyors elmúlását.

És az emlékek között egyszerre egy hatalmas, gyönyörű formájú márványkövet pillantott meg a szent ember.

— Milyen szép díszre lenne ez a kő a templomnak — gondolta és hirtelen az öröm pírja lángolt fel sápadt arcán. Elhatározta, hogy ezt a követ viszi el áldozati ajándékkul Jeruzsálembe.

Rögtön munkához is látott. Megtisztította a követ, kifaragta, átformálta színes festékekkel feldíszítette. Aztán jökedvően, meglegedetten szemlélgette művét. Am hirtelen új kétségbeesés fogta el. Hogy fogja a hatalmas, nehéz követ Jeruzsálemba szállítani?

Amint így töprengett és gondolkozott, munkások daloló csapata haladt el mellette, Chanina összeszedte magát, odalépett hozzájuk és megkérdezte, mennyiért vinnék el a követ Jeruzsálemig.

— Száz ezüst pénzért — hanzott a válasz.

Száz ezüst pénz!!! Hol volt szegény Chaninának ekkora vagyona?! Őt ezüst pénz lapult meg szerényen üres zsebében. Egész hétre való élelmének ára. Szomorúan támaszkodott neki a kőnek és imádkozni kezdett.

Imáját két munkás hangja zavarta meg akik előtte termettek és azt kérdezték, nem kellene-e a követ valahová elszállítani.

— De igen, Jeruzsálemba — felelte Chanina, — de nincsen, csak öt ezüst pénzem.

— Az teljesen elegendő, — válaszolták a munkások. Ezzel megérintették kezükkel a nehéz követ és egy szempillantás alatt valamennyien Jeruzsálemben voltak, a templom kapujában, Chanina nem értette, mi történt vele. Csodálkozva nézett körül, ma' a munkásokat kereste, hogy kialakított bérüket megfizesse. An a munkások nem voltak schol.

Chanina leborult a földre. Most értette meg, hogy a munkások az Ur angyalai voltak.

HIREK

ONAPTÁRO

Február 2, szombat — Sövát 29 (Heti-
szakas: Mispótím, háftóra: Móchor chodos.
Sám. 1 k. 20, f. 17—42. Ujhold — hi detés
Szombat kimen: 5.30). — febr. 3, vasár-
nap — Sövát 30 (Ros-chódes Ádár 1 nap,
— febr. 4. hétfő — Ádár 1 (Ros-chódes
2. nap), — febr. 5. kedd — Ádár 2. —
febr. 6, szerda, — Ádár 3, — febr. 7, csüt-
örtök — Ádár 4 (Sov böjt), — febr. 8,
péntek — Ádár 5 (Szombat bejöv: 4.56)

— A „Zsidó Élet” olvasóit ezúton is
tisztelttel kérjük, hogy a lejárt előfizet-
éseiket megújítani, illetve az előfizetési
díjakat kiadóhivatalunk (Budapest, VIII.,
Mátyás-tér 17.) címére eljuttatni szíves-
kedjenek.

A pesti hitközség péntek esti írás-
magyarozó előadását (7 óraker) dr. Schei-
ber Lajos körzeti rabbi tartja. A „Szülők
Pedagógiumában” febr. 6 fél 7 óraker dr.
György Julia ad elő („Az úgynevezett
rendetlen gyermek”). A szabadegetemi
előadásorozatban febr. 4-én 6 óraker Kom-
mor András („Zsidó problémák a modern
magyar irodalomban”), 7 óraker dr. Fried-
mann Dénes („Az európai zsidóság tör-
tenetének áttekintése”), febr. 7-én dr.
Löwinger Sámuel („A zsidó vallás védői”)
és dr. Dénes Lajos („Madách, az ember
tragédiája”) tart előadást.

— Ufa és a zsidók. A berlini Ufa ki-
küldötte Rimaszombatba operatőrjét,
hogy ott sffelvételeket készítsen. A szük-
séges tömegjelenetek biztosítása céljából,
a felvételek vezetője megjelent a rima-
szombati gimnázium igazgatójánál és in-
térkedését kérte, hogy növendékei, a zsi-
dók kivételével, rendelkezésére álljanak.
Az igazgatóval a kérést kereken megtagadta
mert amint kijelentette, nem hajlandó
diákjai között vallásuk szerint különbsé-
get tenni.

— Halálozás. Eichner Gábor, a Nagy
és Eichner rt. seniorfőnöke jan. 29-én
hosszú szenvedés után 59 éves korában
elhúnyt. Kezdetül fogva résztvevett az
idők folyamán tekintélyesen felvirágozott
vállalat munkájában, amelynek lelke és
irányítója volt. Felesége, kiterjedt előkelő
család és nagyszámú baráti köre gyá-
szolja. Csütörtökön temették általános
részvétel mellett.

— A szerencsi orth. izr. hitközség
tisztújító közgyűlésén elnök lett: Engel
Mór, alelnök: Moskovits Ede, templom-
előjáró: Leimann Jakob és Friedmann
Sámuel, pénzügyi előjáró: Wohl Sámuel,
gazdasági előjáró: Resofszy Mór, el-
lenőr: Zipszer Miksa.

— A gyöngyösi statusquo izr. hitköz-
ség Solaus Szeudosz-Egyesülete Hermann
Béla elnöklésével ünnepélyes keretek kö-
zött ülte meg a chamiso oszor bi Sö-
vat-ot. Az uszonán vallásos hagyomá-
nyokhoz képest 15 féle gyümölcsöt tá-
laltak föl. Feigl L. H. főrabbi emelkedett
szellemű, fenkölt szavakkal buzdította az
ifjúságot vallásosságra, zsidó önértetre.

— Fiatal, intelligens izr. özvegyasz-
szony, aki igen súlyosan küzd az étellel
szeretne zsidó családnál elhelyezkedni,
mint anyahelyettes házvezetőnő. Kitiűnően
főz, minden háztartási munkához ért.
Szíves érdeklődés 969—61 telefonszámon.

— V. Krausz Ilonka hangversenye.
A legújabb magyar hangversenyzenekar,
a Budapesti Szimfónikus zenekar hang-
versenyének szólistája V. Krausz Ilonka
volt. Liszt Esz dur zongoraversenyét
játszotta és egyforma tökéletességgel
mintázta meg előttünk a mű grandiózi-
tását és liráját. Szédítő technikai tudása,
az a mélyesleges alázat mellyel az inter-
pretált mű szelleme előtt meghajlik, a
finomság, mely nem hagyja elsikkadni
egyetlen rejtett és csak a valóban kivá-
lasztottak számára megérezhető dallam-
fordulatát sem a fiatal művésznőt pia-
nistáink első sorába állítja. A közönség
színi nem akaró tapssal ünnepelte a mű-
vésznőt, de bőven kijutott a tetszésnyil-
vánításból a nagyszerű zenekarnak és a
vendégszereplő karmesternek, Berg Ot-
tónak is.

— Molnár Hermann halála. A főváros
közgazdasági és társadalmi életét érze-
keny veszteség érte. Molnár Herman, a
Stux Gyula és Hugó bankház-cég senior-
főnöke jan. 27-én tragikus körülmények
között elhúnyt. Előkelő, nagy papi hagyomá-
nyokat őrző zsidó család sarja volt.
hitéhez, vallásos meggyőződéséhez ren-
dületlenül ragaszkodott. A magyar köz-
gazdasági életnek egyik legragyogóbb
tehetségű, méltán tisztelt és becsült ve-
zérégyénisége volt, váratlan halála nagy
árt hagyott. Felesége, gyermekei unokái,

testvérei és kiterjedt család gyászolja.
Kedden temették óriási részvét mellett.
Felekezeti különbség nélkül megjelent
végtségén a magyar közélet és a
gazdasági világ számos kitűnősége, akik
megindultan fejezték ki részvétüket a
gyászborult özvegynek, fivérének:
Molnár Árpádnak, a Pesti Magyar Keres-
kedelmi Bank igazgatójának és vejének
dr. Stux Károlynak, a Stux Bankház ju-
nior-főnökének.

— A nyiregyházi orth. izr. Thilim-
egyesület január 26-án Melavo de Malkót
rendezett a nagyhírű Jehajsiá belzi rabbi
megtisztelésére is gondolva, akinek ek-
kor volt a „Jahrzeit”-ja. Widder Sólem
rabbi hatásos beszéde után Friedmann
Vilmos rabbi tartott emelkedett szellemű
szónoklatot. Farkas Antal után Widder
Salamon beszélt. A vacsora közönsége az
éjféli órákig maradt együtt.

— A Fenyves-áruház külön cikkei az
erősebb testalkatú hölgyek részére. A
Calvin-téri Fenyves Áruház külön osz-
tályán igen nagy választékban állandóan
raktáron tart extra nagy női ruhákat és
extra nagy fehérműveket erősebb ter-
metű hölgyeink számára. Az árak itt is a
megszokott jutányos Fenyves árak, pél-
dául: Extra nagy szövetruhák 8 pengő
80 fillér. Extra nagy köttött ruhák 8 pengő
80 fillér. Crepe de chine ruha 14 pengő 80
fillér. Extra nagy meleg háziruhák 4 P 80
fillér. Extra nagy ilanelpongyolák 3 P
90 fillér. Extra nagy síffőnyegek himzett
mintával 2 pengő 70 fillér. Extra nagy
hálóingek fehér és színes fehérmű-
anyagból 2 pengő 90 fillér. Extra nagy
szoknyakombinék finom sarmöz anyagból
4 pengő 90 filléreb kerülnek. Az említett
cikkekkel a záruház kívánságra postán is
előkelő közönség hallgatta végig.

— Dr. Pfeiffer Izsák előadása. A Zsidó
Szabadegetem előadásorozatában a
mult héten dr. Pfeiffer Izsák a kitűnő
monori főrabbi tartott igen érdekes és
tartalmas előadást „A prófétai lélek ki-
alakulása” címen. Az előadást nagy és
előkelő közönség hallgatta v égig

של פסח Husvétli árut az ismert kiváló minőségben, az idén is gyártunk

A felügyeletet az egri főrabbi, főtisztelőndő

Schreiber Simon ur
gyakorolja.

A husvétli áru gyártásának rituális felügyelete még sokkal szigorubb, mint az egész
éven át gyártott áru amugy is nagyon szigoru felügyelete. E szigoru rituális fel-
ügyelet teljes erejű biz osi ék arra, hogy az áru és így különösképen a husvétli
áru megbizhatóságához soha kétség nem férhet.

A husvétli árut tehát a legvallásosabb emberek is a
leteljesebb bizalommal fogyaszthatják.

FRANCK HENRIK FIAI R.-T.

Budapest, 113, postaióók 5.

Telefon: 68-8-45.

— **Házasság a párisi Rotschild-házban.** Rotschild Fülöp báró, a párisi ház főnökének Rotschild Henrik bérónak fia házasságot kötött de Chambure Erzsébet grófnővel. A menyasszony a házasság előtt áttért a zsidó vallásra. Az esketést a párisi grandrabbi végezte. Tanúk voltak a vőlegény részéről Edmond és James Rotschild bárók, a menyasszony részéről Chambure Gerard gróf és Dr. Leon Zadok-Kahn. A vőlegény- ismert író és földrajzi kutató, de kiváló sportférfi is.

— **A tapolcai izr. jót. Krajcáregylet** kultuszosztálya január 20-án, vasárnap este tartotta ezidei hatodik kultürestjét. Előadó: Dr. Junger Mózesné, zalaegerszegi főrabbi neje, „A zsidó nő szerepe a családban és a társadalomban” címen értekezett mélyenjáróan és nagy hatással. Megjelölte a zsidó nőnek a helyét mint anyát, hitvest és a szociális munka területén. Junger Mihály „Zsidóság és jogfejlődés” címmel adott elő. Lelkes előadása széles körű tudása és mély meggyőződését eláruló zsidó érzése szűnni nem akaró ünneplést váltott ki a kaszinó termét zsúfolásig megtöltő közönségből. Párhuzamot vont a nagy angol zsidó államférfiak és a kiváló magyar zsidó jogászok (Csemegi, Baumgarten, Löwy Tóbiás, stb.) nemzetépítő munkája között Mindkét előadást Dr. Halpert Salamon főrabbi köszönte meg. Az előadás után a vendégek tiszteletére tea-est volt.

— **A nyíregyházai orth. izr. nőegylet** tisztújító közgyűlésén elnök lett: Özv. Heller Mórné. Társelnökök: Weisz Béláné, Glück Jenőné, Schwartz Edéné. Ügyvezető elnök: Böhm Jenőné, alelnökök Friedmann Jakabné, Österreicher Adolfné, titkár: Deutsch Samuné, jegyzők Rosenwasser Adolfné, Alter Bernáthné, ellenőrök: Kiss Lajosné, Fisch Farkasné, Breuer Aladárné és Kiss Samuné, pénztáros: Schreiber Sámuelné, intéző bizottság elnöke: özv. Blau Sámuelné. Bizottsági tagok: Karfunken Samuné, Bleich Lajosné, Burger Józsefné, Popper Jenőné, Schatten Jónásné, Teitelbaum Bertalané, Feiler Salamonné és özv. Grünhut Simonné, választmányi tagok: Walter Márkusné, Schönfeld Lászlóné, dr. Katz Ignácné.

— **A VAC táncestélye** iránt, mely február 2-án szombaton este a Goldmark teremben, VII. Wesselényi u. 7. sz. a. fog megtartatni, nagy érdeklődés nyilvánul. A bál sikerét agilis rendezőség biztosítja, a zenét Lengyel Ferenc jazz-zenekara és cigányzene fogja szolgáltatni. Tánc reggeli 5 óráig. Jegyek meghívó felmutatása mellett a VAC központi titkárságánál (VII. Wesselényi u. 7. Tel.: 44-0-85.) válthatók.

Elintézték a nagy-károlyi viszályt

Az erdélyi zsidóságot másfél év óta foglalkoztatja a nagy-károlyi hitközségi viszály. A nagy-károlyi orthodox hitközség tagjainak többsége olyant választott rabbijának, akit a tagok tekintélyes része nem akart lelki vezetőjének elfogadni. Az egymással szembeálló pártok éles harcot vívtak és nem riadtak vissza egymásnak a felekezeti és világi hatóságok előtt való feljelentéstől sem. A támadások középpontjába került főrabbi metszöt nevezett ki, akit a hívők nem akartak elfogadni.

Az erdélyi Orth. Központi Irodát már júniusban foglalkoztatta a viszály, hozott is egy határozatot, de ezt egyik párt sem fogadta el, mert külföldi tagokat kívánt a választott bíróságba. Ezt viszont a román kultuszminisztérium tiltotta meg. Ilyen izgalmas előzmények után ült össze Kolozsvárott a Központi Iroda nyolc rabbiból és nyolc világi tagból álló bírósága, hogy rendet teremtsen. Előbb hatásköri kifogást emelt a nagy-károlyi rabbi megbizottja a tárgyaláson, majd amikor ezt a kérdést tisztázták, akörül folyt éles vita, hogy a júniusi ítélet után van-e szükség újabb határozatra és ha az előző határozatnak nem volt foganatja, milyen szankciókról lehet gondoskodni, hogy a második ítéletnek meg legyen a foganatja.

A vita hevében a nagy-károlyi pártok kompromisszumot kötöttek, amit tudomásul vett a bíróság. Eszerint a hitközség két pártja a viszály megszüntetésére szoros határidő alatt saját kezébeül küld ki választott bíróságot. Az eddigi metsző felhagy a vágással és a hitközség gondoskodik másik ideiglenes metszöről az ellenzékiek részére. A hitközségi vezetőség a bíróság határozataláig helyén marad, de azután tisztújításnak veti magát alá. Ha ezt a meg egyezést valamelyik fél megszegné, a Központi Iroda júniusi határozata lép életbe.

— **A VII. ker. Izr. Nőegylet** február 9-én, szombaton este félty órai kezdettel a Hungária Nagyszállóban rendezt hagyományos szép bálját. A nagyon izléses meghívó ezzel a megható jellegével hívja meg hitéletünk előkelőségeit és kedves vendégeit „Hagyományos szép bálunkon, minden jó ember a mi patrónusunk, minden jó ember a mi védnökünk, minden fiatal testvérünk a mi rendezőnk és munkatársunk”. Minden megjelenő vendég Istennek tetsző áldozatot hoz a jótékonyág oltárán.

— **A palesztinai főköormányzó a héber tanítóképezdében.** Palesztina angol főköormányzója, Sir Arthur Wauchope látogatást tett a jeruzsálemi héber tanítóképezdében és az azzal kapcsolatos mintaiskolában. Az elemi iskoláknak egy mértan óráját is végighallgatta és azután csodálattal teli megelégedettségének adott kifejezést.

— **Zsidó tudós halála.** Hosszas, fájdalmas betegeskedés után meghalt Dr. Fritz Ephraim, a berlini egyetem kémia tanára. Ötvenkilenc éves volt, Berlinben született, de már harminckett év előtt foglalta el a katedráját. Temetésén, amelyen Messing főrabbi búcsúztatta, megjelent a rektor vezetése alatt az egyetem teljes tanári kara és a diákság küldöttségei. A svájci lapok a zsidó tudóst nagy cikkekből parentálták el.

— **Olasz vélemény a német antiszemitizmusról.** Turin legelterjedtebb lapjában, a Gazzeta del Popoloban Pietro Solari, az ismert olasz publicista megdöbbéssel állapítja meg, hogy a német antiszemitizmus egyre élesebb méreteket ölt. Emlékeztet arra, hogy a nemzeti szocializmus uralomra jutása előtt beszélgetést folytatott Goeringgel, aki akkor oly módon nyilatkozott a zsidó-kérdésről, amit, mint komoly kormányprogramot hihetetlennek tartottak. Az események azt mutatják, hogy ebből a programpontról semmit sem engedtek. Sőt mennéi többet lesznek kénytelenek programjuk egyéb részéiből engedni, annál inkább élesítik ki a zsidók üldözését.

— **Lengyel-zsidó törvényhozók lovagias ügye.** A lodzi tartománygyűlés legutóbbi ülésén éles szóváltás kerekedett Minzenberg Agudah-képviselő és Krauss dr. cionista képviselő között. Az ülés után Krauss dr. segédjei útján elégtételt kért ellenfelétől. Minzenberg vallásos meggyőződésére való hivatkozással kitért a párbaj elől és felajánlotta, hogy ügyet 'erjesszék a becsületbíróság elé.

— **Bialik után Chaim Nachmannak** nevezték el az első hebroni zsidószülőttet. Az első zsidó fiugyermeket, ajs Palesztinában (Hebronban) Bialik halála után született, a nagy költő után Chaim Nachmannak nevezték el. A hebroni zsidóság ez alkalommal nagy ünnepélyt rendezett, melyen az ünnepi szónok annak a reménynek adott kifejezést, hogy az új zsidó honpolgár ugyanazokkal a kiváló tulajdonságokkal lesz megáldva, mint nagy névrokona.

— **A zsidók számára is kötelező a hitleri köszöntés.** A porosz belügyminisztérium egy legutóbbi megjelent rendelete arra kötelezi a német zsidókat, hogy úgy az egymással, mint árjakkal való érintkezésben a hitleri köszöntést használják.

Thomas Mann a zsidóságról

A németek nagy írója, Thomas Mann, aki önként hagyta el hazáját, vasárnap Budapesten tartott előadása előtt Prágában olvasott föl. A Nobel-díjas író íránt a cseh fővárosban ugyanaz a nagyfokú érdeklődés nyilvánult meg, mint nálunk. Ott-tartózkodását a Selbswehr című felekezeti lap felhasználta, hogy a zsidóságról vallott nézetei felől a nagy költőt megintertjüvolja.

Thomas Mann örömet fejezte ki, hogy az anyira aktuális kérdésekről leplezetlenül nyilatkozhat, mert a német zsidók szenvedései nagyon fájdalmasan érintik.

— Bizonyos — mondotta — hogy ellenségeim között van néhány zsidó is, akik talán élesebben bírálják, mint mások. Mégis zsidóknak köszönhettem, különösen az indulás éveiben, műveim feismertését és értékelését.

Az antiszemitizmus valóban a legbutább dolog, ami egy értelmes embert eltölthet.

Antiszemitizmus szégyene minden művelt és kultúrált embernek. Azt a tényt ugyanis nem lehet letagadni és a világból kirtítani, hogy a zsidóság, amelyhez később a görögök csatlakoztak, a nyugati erkölcs szellemi alapjait teremtette meg. Mi egyéb a kereszténység, mint a zsidóság szellemi gyümölcse?! A zsidóság vallásos nagyságában erkölcsiekben a jelen kultúrális alapja, mert kezdettől fogva pozitív vallás.

— Hogy éppen nekem az írónak a zsidóság rokonszenves, azt mindenki meg fogja érteni, mert

éppen a zsidóság vallásos alapjai keltik fel a zsidókban minden szellemi iránt szimpátiájukat és odaadásukat.

A zsidóknak az írás iránt való érdeklődése minden íróra megvesztegető hatású. Ebben az összefüggésben azt is mondhatnám, hogy hasonló szeretet a költészet iránt csak a franciákban van meg, akiknek ez a művészeti forma szinte nemzeti művészetük.

Palesztinában a közelmultban szerzett tapasztalatairól Thomas Mann a következőket mondotta:

— Éreztem, hogy valóban olyan népnek a körében vagyok, amely **hállatlan bátorsággal elszakította**

magát a civilizációtól, hogy mindent előlrol kezdhesen és olyan világot készítsen elő, ahol vágyak és ideálok valósággá válnak.

Amikor ezeket a fiatal zsidókat öntudatos nemzeti egységükben és szabadságukban láttam, ezeket a nagyon is sportszerű és izmos alakokat nemzeti agresszivitásukért megcsodáltam, éreztem, hogy egy országot akaratum szerint formálnak és annak jövőndő fennállását biztosítják. Voltam néhány Kwuzothban is. A hősiesség és a cselekvő, ezért igazi idealizmus megrendített. Egy új nép, amely szellemi fölényét megőrizte és ennek ellenére karjait is tudja használni, új életet ágyaz magának. A földhöz kötötte magát és ezért a jövőbe száguld és megmarad teljes nagyságában.

A SZIDRA MARGÓJÁRA

MISPÓTIM

Irta: dr. Rubinstein Mátyás
szekszárdi főrabbi.

„Vöele hámspótím... és ezeket a törvényeket terjesszed eljűk.”

„Nem: Ezeket — jegyzi meg a Midrás — hanem: És ezeket: Mah risónim miszinaj, af ilu miszinaj — Miként az előzőek — a Tizige — a Szinajról valók, úgy ezek is a Szinajról valók.”

Tehát a Tizige még pótlásra szorul? Azt véltük, hogy a Tizige, mint isteni mű, teljes ötkötetes, kiegészítésre nem szoruló. De maga a Tóra mondja: „Vöele”, hát ezt el kell fogadnunk. Úgy kell azt értenünk, hogy ezek a törvények folyományai, kisugárzásai a Tizigének s azoknak színaji félmjelzése ékeskedik rajtuk. Valóban, a Tizige első, vezérgondolata: a szabadság — az Isten és Szabadság jegyében ismerteti meg lényét népével s a Mispotim első igéje is a szabadság gondolatának ad hangot: „Ha héber szolgát vásárolsz, hat esztendeig szolgáljon, a hetedikben pedig szabaduljon fel ingyen.”

Az ember ne legyen — azt akarja ez a törvény — örökös szolgaságra kárhóztatva, az ember ne aláztságék meg örökös szolgasággal, az ember ne legyen örökre úr embertársán, aki éppúgy az Isten képmása, mint ő. Ha ilyen ember-ségebb indulat nyilvánult meg az ókorban a rabszolgasággal szemben, az kevésbbé kegyetlen s lelketlen lett volna s nem alaptalan az az állítás, hogy a rabszolgaság enyhülésében s végleges megszűnésében is része van a Tórának, mely népkönyvvé vált, amelyet széles körben olvastak, amelynek emelkedett szellemét a lelkek mindinkább magukba szívták.

E tanításba kapcsolódik egy további ige, amely egyenesen utal az egyiptomi szolgaságra: „Vögér ló szóne... — A jövővényen ne hatalmaskodjál s ne nyomorgasd, mert jövővények voltak Egyiptom földjén.”

A színaji igékben hitet, erkölcsöt és civilizációt adott Izrael a világnak. Valósággal, fénylegesen adott. A színaji igékkel evvel a kijelentéssel vezeti be a Tóra: „És lesztek ti nekem papok birodalma” — oktató, igehirdető népem. És az a is vált Izrael. Vitte a Tóra tanításait a pogányok közé, elterjesztette az Örökkévaló ismeretét a bálványimádók között. És úgy érzi, ma is van hivatása: örízni az Örökkévaló ismeretét ősi egységben, eszményiségében. Fenséges miszsióra rendelte az Örökkévaló Izraelt — de akikre miszsiót bízott az Isten azoknak tudatában kell lenniök annak, hogy feladatuknak teljesítése áldozatokat követel, küzdelemmel, szenvedéssel jár.

Helyesen mondotta ép a napokban egy a szívünkhoz s lelkünkhoz közelálló nagynevű egyházfő, hogy Izraelnek megvédnie küldetéséit. Meginogni és megszűfölását s üldöztetését is el kell szentántorodni méltatlan lenne egy a világra üdvöt s áldást hozó népnek fiaihoz.

Tragédia a Szentföldön

Sir Robert Waley Cohen, a Shell Company vezérigazgatója feleségével Palesztinába utazott, hogy jelen legyen a Mosul és Haifa között megépített sok százkilométeres olajvezeték felavatásán és üzembehelyezésén. Jeruzsálemből a házaspár autón utazott Transjordánia felé, amikor kocsijuk Ramalah közelében összeütközött egy kövekkel megrakott teherautóval. A luxuskocsi utasai súlyosan megsebesültek. Sir Robert mellkasa összeroppant, Lady Waley Cohen pedig, mint később az állami kórházban megállapították, súlyos agyvérzést és belső sérüléseket szenvedett. Kilenc napig tartó haláltusa után a szerencsétlen asszony kizenedett. A nemes lady Henry Edward Beddingtónnak volt a leánya. Előkelő szerepet vitt az angliai zsidó nőegyletben és a zsidó anya- és csecsemővédelmi szövetségben. Férje a londoni zsinagóga egyesületnek elnöke. Január hó huszonötödikén temették el óriási részvét mellett Jeruzsálemben az olajfák hegyén. Sir Robertnek eddig nem mondták meg, hogy felesége behalt sérüléseibe.

SCHÜCK
INTERNÁTUS

Budapest VII., Kertész-utca 2.

Tökéletes ellátás, oktatás, felére mérsékelt díjak.

Ha fájós lábaid

szógyógyítási akciója
és elegáns cipő-
ben akar járni,
akkor cipőt **NAGY S.**
modern ortopéd-cipésznel ké-
szíttesse: **Múzeum-körrút 11**
Gr. Károlyi u. old. Thivó 86-1-66

A Talmud története

Irta: Steiner Jakab aszódi főrabbi

IV.

A szellemi élet Jeruzsálemben
Ezra hazatérése előtt (538—458)

Az 538. év fordulópontot képez a zsidóság történetében. Abból, hogy Kyros a babyloniakat legyőzte a zsidóságra nézve a nemzeti megújulás korszaka következett. Igaz, hogy csupán 10.000-en voltak, akik Kyros engedelmét, hogy t. i. visszatérhessenek hazájukba és templomukat felépíthetik, igénybe vették, de ez a szám elegendő volt arra, hogy érvényt szerezzenek a szent tannak.

Politikai közösségre a zsidóság ez idő szerint nem emelkedhetett, de a sok próbának kitett nép romjai alól keletkezett egy vallásközösség, mely egy szellemi központ köré egyesült. A számkivetés utáni zsidóság mindig egy szellemi centrum köré csoportosult, előbb Palesztinában, Babyloniában, majd pedig később Olasz-, Spanyol-, Német-, és Franciaországban.

Jeruzsálem maga sem azért főváros, mert a szentély ott állott, hanem „mert Cionból ered a tan és Isten igéje Jeruzsálemből”. A prófétaág helyét mindinkább a tudás foglalta el.

A próféták és papok voltak a törvénytudósok, akikhez a nép vallási kétely esetén felvilágosításért fordult. Zecharja prófétahoz jönnek Sárceer és Régem Melekk, hogy „szóljának az Örökkévaló, a seregek Ura házához való papokhoz, meg prófétákhoz, mondván: „Vajjon sirjak-e az ötödik hónapban megtartózkodással, amint tettem immár anyai év óta”. (Zek. 7, 3.) Ugyancsak papok voltak, akik a hazatérőknek megmutatták az oltár helyét a hagyomány szerint. Ők voltak tehát a tudósok, „mert a papoknak aikai megőrzik a tudást és tant kívánnak szájjából, mert követje ő az Örökkévalónak, a seregek urának”. (Mal. 2, 7.)

A tökéletes átalakulást azonban csak Ezra idézte elő midőn 458-ban hazatért. Ő az első, akit az írás szótérnek nevez, amely elnevezés alatt írástudót és értőt kell érteni. Ő volt továbbá az első, aki a nagy zsinat férfainak mondasát megvalósította „legyetek óvatosak az ítéletben: állítsatok ki sok tanúsítványt és készítsetek védfalat a Tóranak.” (Abohi.1.) Ami eddig papi hagyomány volt, az ezentúl közkinésé váljék, az egész nép képezzen „papi birodalmat”.

445. évben Tisri 1-én nyílt téren olvasta fel Ezra a törvényt és a nép sirva fakadt, midőn ezt hallotta. Tisri hó 24-én miután a sátoros ünnep előírás szerint megtartották, ismét összegyűlt a népgyűlésükben, bójtöltek, szövetséget

kötöttek és „hitbe meg eskübe léptek, hogy járjanak Isten tanai szerint, amely adatott Mózes Isten szolgálja által és hogy megőrizzük és megtesszük az Örökkévalónak, a mi urunknak, mind a parancsolatait, rendeleteit és törvényeit”. (Neh. 10, 30.)

Az összes törvények megtartása mellett különösen megfogadták, hogy a pogányokkal nem fognak összeházasodni, szombati napon kereskedést nem folytatnak, a smita, az elengedési évet megtartják, valamint a tizedet és a zsengeket be fogják mutatni Isten házában. Hogy a törvények ezen kötelező voltát elismerték és azoknak megtartását magukra vállalták, ezzel ünnepelte a zsidóság a fel-támadását.

Az újév napján tartott ezen első ünnepi gyűlékezést egyúttal mint a példa is volt az összefüvetekre a számkivetés utáni zsidóság számára.

Ezra felolvasást tartott és 13 levita magyarázta szavait.

A Tóra lett a felolvasások alapja, melyekhez csatolták még az imákat is.

A nyilvános előadások mellett, amelyeket Ezra az egész nép előtt tartott, még külön oktatásban részesítette a levitákat és az írástudókat és ezen tanítások alapját képezte a szóbeli tan. Ha ehhez még hozzátesszük, hogy Ezra még magával is hozott tudósokat és gondoskodott róla, hogy a nép minden rétege részese legyen e tanításoknak, úgy Ezrát megillette a második Mózes elnevezés.

TAGADJÁK, DE IGAZ,

hogy a budai hitközség közgyűlései újabbban valósággal kedvező szórakozóhelyeké lettek a harcokszéküket próbálgató fúziósoknak. Szellemi tornának is nevezhetők, mikor a lemondott pénzügyi előjáró saját pénzügyi politikáját kritizálja és a chevrat, melyet az ő telek-ajánlata döntött valóságba. Közgyűlés után mi következik?... A legszenzációsabb futballmecséket megszervező „huj, huj” csatukiáltással rotnának a sajlóban azokra, akik a közgyűlésen ellenük szavaztak, vagy pláne fel is mertek ellenük szólalni. Annak meg egyenesen „régén rossz” akút — mint Heller professzor példája mutatja — le akartak terrorizálni, de nem hagyta magát, sőt leleplezte ezt a nem túlságosan jár harci eszközt... „Milyen idők! Milyen kulturfőlény... Értelhető, ha kissé kínosan érinti őket Kriszhaber elnök energikus elhatározása, hogy beszünteti ezt az alapszabályok ellenére folyton ugyanegy tárgyban erőszakolt közgyűlést. Igazán nem szép

éle. Hát, már szórakozni, mulatni, szórakozni és „huj, huj”-ozni sem szabad?!

TAGADJÁK, DE IGAZ,

az is, hogy a fúziós táborban nagy az íjedelem, hogy a budai előjáróság saját erejéből építi meg a lágymányosi templomot. Mi marad nekik, ha még ezt az ártatlan kortesjelszót is elveszik tőlük. Arra meg gondolni sem mernek: mi lenne, ha az előjáróság még a fúziósok által ígért iskola felállítására is eiszánná magát. Egyelőre csak a lágymányosi templom építésének fogantatásától tarthatnak jogosan. Az iskolával vár az előjáróság addig, míg a pesti előjáróság újra megnyitja az oktanul beszüntett polgári iskola kapuit...

TAGADJÁK, DE IGAZ,

hogy a szenális, nagy Duce példája renakivül lelkesíti a pesti hitközség becsényó elnökét. Eddig csak néhány közgazdasági intézmény élén állott, azonkívül a pesti hitközség, a pesti községkerület és az Országos Iroda elnöki székében állt. Az új statútum-tervezet kiemelt számára még néhány ilyen új dísz (Országos Tanács stb.). Most, hogy közölték a lapok, hogy a Duce rekonstruálta kormányát és a nyolc miniszteri tárcához még egyet vállalt, gondolt is merészet, és nagyot és átvette a hitközség szertartásügyi tárcájának vezetését is. Ezt az állás-halmozást?... Egyébként tiszta szívből kívánjuk: váljék egészségére!

TAGADJÁK, DE IGAZ,

hogy az a fiatal rabbi, akiről annakidején megírták, hogy egyik péntek este hiába zárták a templomba, mert a budai nyári zöldben hűsült (ugy látszik, azt hitte kész a fúzió!), legujjabban hathatós belmissziós propagandát fejt ki Budapesten és a vidéken. Végre egy komoly, határozott lépés az elhanyagolt zsidó családok vallásos érdekes felbresszése és ébrentartása érdekében. Gratulálunk. Érdekelne nek bennünket e belmissziós tevékenység részletei...

— Az angol zsinagóga-egyesület további 6,500 fontot adott a német zsidók támogatásának céljaira. Az angol zsinagóga-egyesülete legutóbbi ülése alkalmával az egyesület elnöke, M. H. Davis 6,500 fontról szóló csekket nyújtott át Lord Melchettnek a német zsidók segélyezésének céljaira azzal a rendeltetéssel, hogy az összeg kétharmadrészt Palesztinában megvásárolandó újabb földterület céljaira fordítsa. Az elnök beszédében rámutatott arra, hogy az a 10.000 font, melyet annak idején a zsinagógák egyesülete kölcsönképpen bocsátott az akció rendelkezésére, tette lehetővé, hogy a német zsidók elhelyezése az újonnan megvásárolt földeken új megélhetést biztosított az elűzött testvéreknek.

Kartel „hitközségek kisajátítására”

Egy közgazdasági lap a pest-budai harcokról

Most már közel egy éves az a hang-
jában mindinkább élesebb, eszközeiben
 egyre kevésbé válogató harc, amelyet a
 budai hitközség megszerzésére indítottak.
 Előbb kettős adóztatásnak, majd fúziónak
 jelenleg gazdasági együttműködésnek
 hívják a mozgalom állítólagos célját.
 Végerecményben azonban Budapest
 egész területére óhajtják kiterjeszteni az
 Egykamarát. A „Zsidó Élet” számtalan
 cikkben kifejtette a véleményét, tiltako-
 zott az erőszak ellen, óvott a gondolattól,
 hogy a nyolcszázéves budai autonómiát
 kikezdjék. Figyelmeztettünk arra, hogy
 éppen a mai idők nem alkalmasak harcok
 szíjására. Ma minden eszközzel a békés
 együttműködésre kell törekedni, hogy
 kivülről jövő támadás esetén ne legyenek
 válaszfalak a zsidóság között.

Kezünkben van az „Ost-Kurier” ja-
 nuár-februári számának erről szóló cikke.
 Anélkül, hogy különösebb jelentőséget
 tulajdonítanánk okfejtésének, kénytele-
 nek vagyunk észrevenni, mert ez az ál-
 datlan háborúság kezd a hitközségek
 falain túl is feltűnni.

A háború, — írja a lap — magas hul-
 lámverésében olyan hangok hallhatók,
 amelyek mindent jelentenek, csak éppen
 nem válaszó szövegeket és elnézést, és
 éppen nem a megújításra való igyekvést.
 Olyan támadásokat észlelhetünk, amelye-

ket enyhén kifejezve, hallatlan elővigyá-
 zatlanságnak és izletlenségnek kell je-
 leznii. mert olyan dolgokat tartalmaznak,
 amelyeket harmaadik, céltudatos oldalon
 nagyon könnyen a zsidóság erkölcsi ér-
 zéke teljes hiányának fognak minősíteni.

A cikk további részében azt taglalja,
 hogy még a központi papi szervezettel
 bíró katolikus egyházban se gondol-
 senki arra, hogy a ferencvárosi plébá-
 niát egyesítse a krisztinavárosival. A
 protestáns egyházban az ilyen antide-
 mokratikus gondolatot csírájában elfoj-
 tanák. Csodálkozok a lap, hogy a magyar
 zsidóság vezetői közül még nem akadt
 egy férfi ki az asztalra csapott és véget
 vetett volna ezeknek az üzemeknek.

Végül is az egész mozgalomban nem
 lát egyebet, mint annak a rákfenének kö-
 verkezményét, hogy a hitközségek veze-
 tőségében nem a szellem, hanem az üzlet
 nagyságai kapnak vezető szerepet. Az
 elnök, a legnagyobb élelmiszerkartel ve-
 zetője, aki a legridegebb kapitalista
 formát, a legtöbb nyereséget biztosító
 kartelpolitikát akarja a hitközségek életé-
 ben is meghonosítani. Ezek a budaiak
 nak meghagyják az Istent, mert azzal
 nem törődnek, de nem akarják meghagyni
 a pénzüket, mert megtanulták, hogy sok
 nyereség, csak sok pénzzel szerezhető.

Vilmos herceg zsidó szállítója

A nemrég elhunyt Vilmos német-
 földi hercegről, Vilma királynő férjéről
 meséljük a következő kegyes történetet:

Péntek este. Tél. Az egyik előkelő há-
 gai zsidó kereskedősaládnál éppen az
 ünnepi vacsora mellett ülnek. Régi héber
 módok íák töltik be a szobát. Ebben a píl-
 lanathan belép a szobalány és jelenti,
 hogy a királyi udvar szolgálattevő tisztje
 kíván beszélni a ház urával.

A tiszt belép.

— Elnézésüket kérem — szól a házi-
 akhoz, — hogy kénytelen vagyok Önöket
 zavarni. Öfensége, Henrik herceg kül-
 cött, Öfensége arra kéri Önt, — fordul
 a ház urához — volna szíves neki raktá-
 rából egy különlegesen szép keleti szőnye-
 get küldeni. Öfenségének külföldi ven-
 dége van, őt szeretné a szőnyeggel meg-
 lepni.

— Nagyon sajnálom — feleli a keres-
 kedő — de nem teljesítem Öfensége
 kívánságát. Néhány perce, hogy megkez-
 dődött a szombat, én tehát ilyesmivel
 most nem foglalkozhatom. Holnap este
 azonban boldogan állok a Fenséges Ur
 rendelkezésére.

— Azt hiszem, — válaszolja a tiszt —
 holnap este már késő lesz. A vendég hol-
 nap reggel elutazik. Nincs időnk várni.

— Nagyon sajnálom — ismétli meg a
 kereskedő. — Legyen szíves Öfensége

előtt tolmácsolni legalázatosabb tiszte-
 letet és kérésemet, kegyeskedjék holnap
 estig várni.

A tiszt eltávozik, a félbeszakított ének
 folytatódik. De rövid idő múlva a tiszt
 visszatér.

— Öfensége arra kéri — fordul is-
 mét a kereskedőhöz — hogy most kivé-
 télesen teljesítse a kívánságát. A szőnye-
 get képtelenek vagyunk másutt besze-
 rezni, Öfensége nagy súlyt helyez arra,
 hogy a szőnyeget megkapja.

— Nem tehetek mást — szól a ke-
 reskedő, — mint megismételtem előbbi ki-
 jelentésemet. Szombat van, nem állhatok
 Öfensége rendelkezésére.

A tiszt távozik, de hamarosan újra
 megjelenik, most már a herceg sajátkezű
 írásával, melyben a herceg a szőnyeg
 azonnali szállítását kéri azzal, hogy el-
 lenkező esetben végleg megszűnik a ke-
 reskedő vevője lenni. Ha azonban telje-
 síti a kívánságát, akkor hajlandó a sző-
 nyeg háromszoros árát megfizetni.

— Legyen szíves kimenteni a Fensé-
 ges Urnál, — fordul a levél elővasása
 után a tiszthez a kereskedő — hogy nem
 válaszolok írásban levelére, de szombat
 estén ezt sem tehetem. Az állásponton
 azonban nincs módomban változtatni,
 mert vallásom szent törvényeit nem sért-
 hetem meg.

A tiszt távozik, de még aznap este
 értesítés érkezik a kereskedőhöz, hogy
 vasárnap reggel jelenjék meg kihallgatá-
 son a herceg előtt.

Mikor a kereskedő vasárnap reggel a
 kihallgatási terembe lép, a herceg moso-
 lyogva nyújtja feléje mindkét kezét.

— Isten hozta, kegyes P. barátom.
 Arra kérem, bocsássa meg nekem a péntek
 esti zaklatást. S. gróf volt a vendégem
 péntek este. Beszélgetés közben a
 zsidókra terelődött a szó. S. azt állította,
 hogy a zsidó a világ leganyagiagiasabb gon-
 dolkodású, leghaszonlesőbb embere, aki a
 pénz kedvéért mindent feláldoz. Én ezt
 kétségbevettem, szó-szót követtem végre
 is egy fordó tokaji borba fogadtunk.
 Most boldog vagyok, nemcsak azért, mert
 megnyertem a fogadást, hanem azért is,
 mert igazam lett és nem csalódtam vára-
 kosomban. Mi, az Orange-ház tagjai
 jól tudjuk, hogy a zsidók Hollandia leg-
 hiségesebb, legmegbízhatóbb polgárai.
 Természetesen a vevője maradok, épügy,
 mint a királyné és az egész udvar.

Kezet nyújtott M. P.-nek, aki boldo-
 gan távozik.

Néhány nap múlva Marianna hercegnő
 a Szentföldre utazott. Onnan visszatérve
 remegművű fejtint hozott ajándékba M.
 P.-nek megbecsülése jeléül.

Löwy Izsák városa

Nagy az izgalom Ujpesten. A város
 száz éves fennállását akarják megünne-
 pelni, de amikor Ujpest létesült, még nem
 voltak anyakönyvek; elfelejtették pontos-
 san feljegyezni, mikor is született meg
 Budapest környékén ez a legnagyobb vá-
 ros. Egy „keresztény világnézetű” lap
 kisíti, hogy Ujpest zsidó gyarmatnak ké-
 szült és hogy erre vonatkozólag az akko-
 ri földesúrral, gróf Károlyi Istvánnal
 tárgyalások folytak. A nemes gróf haj-
 landó volt a tulajdonában lévő területet
 zsidó telepedésekre átengedni, csak attól
 tartott, „vajjon tetszeni fog-e a hely Iz-
 rael népének”.

Tény az, hogy Ujpesten legelsőnek
 megtelepedett iparos zsidó ember, Löwy
 Izsák volt, aki a tímármesterséget foly-
 tatta és aki olyan nagy tekintélynek ör-
 vendett polgártársai között, hogy 1840-
 ben (amikor a község kétségbevonhatatlan
 adatok szerint csakugyan megalakult)
 bírónak választották, Löwy Izsák
 volt Ujpest első bírója.

Telepedésének ideje 1834-re esik. Már
 1830-ban lakott egy-két család a mai
 Ujpest helyén, amely 1840-ben alakult
 községgé. Minden kétséget kizáró módon
 ezt megállapítani nem lehet, mert Ujpest
 város levéltárát feldúlták a kommunisták,
 abból értékes okmányokat eltüntettek.

Úgy látszik, téved az antiszemita új-
 ság abban, hogy „Izrael népének nem
 tetszett a hely”. Hogy mennyire ked-
 vére volt a terület, bizonyítja, hogy „Iz-
 rael fia: Löwy Izsák egész lelkesedését,
 energiáját, munkáját és magyar hazasze-
 retétét latbavetette, hogy virágzó várost
 varázsoljon a lakatlan pusztá területre.

Öméltósága vőt keres

Irta: Lénárt Imre

Öméltóságáék — mint a társasági szóbeszéd jelenti — férjet keresnek leányuk számára. Mint ilyenkor lenni szokott, a pletyka a kötendő házasság feltételeit és alaposan ismerni véli. Főleg a leányok személyi és vagyoni tulajdonságai azok, melyek a legszigorúbb diszkréción hajszálcsöves csatornáin nyilvánosságra kerülnek. Ebben az esetben azonban a vőjelölt személyére vonatkozólag nyilvánítottak Öméltóságáék különös és meglepő szempontokat. A köztudatot ugyanis átjárta az a hír, hogy az előkelő közéleti férfit — kitért zsidót keres férjük a leányának.

Meg kell vallani, hogy ez eléggé ritka kikötés. Különösen kitért zsidó család részéről — milyen Öméltóságáék — szokatlan, hiszen bevallhatjuk, hogy a hitelhagyók legtöbbször azt reméli, hogy a vallásceserével magasabb társadalmi osztályba felléphet, amint azt az iskolai bizonyítványok végén írni szokták.

Főleg elképzelhetetlen volt az Öméltóságáék részéről akiket nem lehet modern maranoszoknak tekinteni, mert hiszen sem vagyoni, sem társadalmi, sem érvényesülési szempont nem tette szükségessé, hogy hitüket elhagyják. Ha tehát nem vallási meggyőződés indította őket erre a lépésre, úgy főleg az vezethette őket, hogy így esetleg olyan körökbe is bekerülhetnek, melyek Öméltósága pozíciójának megfelelnek, de melyeket a zsidó vallás mégis elzár az ember előtt.

Mert más a rang, melyet el lehet érni tudományos képzettséggel, szorgalommal, éles judiciummal, bölcseséggel és — más a kollegák társaságába való befogadtatás, különösen pedig az asszonyoknak asszonyok által való elismertetése.

A társasági szóbeszéd nem tudott magyarázatot találni arra, hogy Öméltóságáék, akiket oly gyakran együttltni fajtiszta társasággal: leendő mokájuk származását még a kényszerregyezségi kvóta arányában sem igyekeznek megjavítani.

A társaság ezért kénytelen volt nyomozó szerveit működésbe hozni és a tényállás legapróbb részleteit is gondosan felkutatni...

A kitérés ebben az esetben is az asszonytól indult ki. A férjnek ideje sem lett volna, hogy ilyesmivel foglalkozzék. Rengeteg elfoglaltsága pihenő óráit inkább arra használta fel, hogy felekezete életében is hasznosítsa rendkívüli képességét és szívósságát. A dolgozó embereknek nincsenek „lelki” konfliktusai, melyek főként társadalmi „komplexumok-

ból” erednek. A lelki életnek ezek a zavarai a munkátlansággal járnak együtt és különösen azokban az otthonokban tenyésznek, ahol az asszonyokat még a természetes női kötelességtől is megkímélik.

A méltóságos asszony gyermekeinek testi jólétéről házi orvos, nőrsz, lelki fejlődéséről tanítók és nevelők egész hada gondoskodott. Az anyára így a jelenre vonatkozólag nem jutott semmi működési tér. Megmaradt számára a gyermekek jövőjén való állandó gondoskodás és ennek a jövődönnek az előkészítése, melyhez természetesen a lehetséges akadályok gondos eltávolítása is tartozik.

A férj, akit előkelő hivatása és előkelő társadalmi pozíciója teljesen igénybevette, nem ápolhatta a munkátlanságnak a fantáziáit. A feleség nem is fordult hozzá ezekben a kérdésekben, mert büszke volt arra, hogy „a gyermekek minden gondját egyedül viseli”. Igaz, hogy a gyermekeket naponta legfeljebb az étkezéseknél láthatta.

Egyik barátnőjénél megismerkedett a háziasszony lelki gondozójával, egy rendkívül rokonszenves, meleghangú, jóságos pappal, aki sok szeretettel és megértéssel hallgatta az anyai aggodalmakat.

Mikor a leánya érettségi előtt állt, az anya intézkedett, hogy már a bizonyítványból, mely az egyetemre készítette, kimaradjon minden olyan felekezeti vonatkozás, mely esetleg a jövőjének útjában állhatna.

Öméltósága kissé meg volt lepve, mikor vele ezt a lépést közölték, de már semmit sem tehetett, hogy botrány ne legyen az esetből. És egy zsidó apa mit meg nem tesz gyermekei jövőjéért! Öméltósága is kénytelen volt az utólagos belegegyezés áldozatát meghozni, gyermeke jövőbeli boldogságáért...

Nemsokára a feleségnek is szűk lett Judea. A barátnők, a meleghangú, jóságos lelki atya végre is sikerrel megértették vele, hogy az anyát, akinek együtt kell gondolkoznia és éreznie gyermekeivel, ezektől nem választhatja el „vallási különbség”. Egyébként a zsidó szülő is akadályta társadalmi érvényesülésének. Örök árnyék az ilyen szülő a gyermekén, aki előtt pedig ott int a viruló, kacagó, nagy élet...

Öméltósága nehezebb dió volt. Vele igazán nehéz volt megértetni, hogy mikor majdnem karrierje csúcsára ért, akkor kövessse el azt a hűtlenséget, mely évtizedek előtt annyira megkönnyebbitette volna az érvényesülését. Ő éppen arra

volt büszke egész életében, hogy hitelhagyás nélkül érhetett el magas méltóságot s a legviharosabb években is változatlan megbecsülést élvezett.

De lelkiileg sem volt semmi elképzelhető oka a vallásceserére. A konzervatív emberek közé tartozott, akiknek az egyensúlyát éppen az tartja fenn, hogy származásuk, nevelésük szilárd alapokat helyezett alájuk. Öméltósága természetességgel viselte a nevét, melyet a nagypapa után kapott s mely már csak öreg zsidók körében volt szokásos. A fiatal zsidókat már arisztokraták és francia regényhősök után nevezték el, nem az ódivatú nagyapák után. Öméltósága még a szakállt is természetességgel hordta, noha a feje így szinte megkívánta az aranyhímzésű házispakát, mely a családi arcképeket díszíti a padlások zugában, ahová a feleség, még kitérése előtt felhordatta azokat.

... Öméltósága talán észre sem vette, hogy abban a pillanatban, mikor új hitét felvette, volt a legigazabban „zsidó férj”, aki a családi békéért még a legnehezebb áldozatot is képes meghozni...

Öméltóságáék leányának tervbevelt esküvője újabb lépéssel vitte volna tovább a családot a fajtisztaság terén. A vőlegényjelölt nem volt ugyan társadalmi tekintetben a megálmódott lovag, de azért tisztességes iparoscsaládból származott. Az ilyesmi azonban csak zsidóknál zavarta volna őket. Az árja eredete magában is előkelőségnek számított.

Másoknál általában nem olyan nagy a kasztzellelem, mert a vőlegényjelölt hűgának a férje az egyik miniszteriumban töltött be, egyelőre igen szerény állást. A szerény álláshoz nagy önérzet kapcsolódott és a sógor kijelentette, hogy karrierjét végleg tönkreteszti, ha kitért családdal kerül rokonságba.

Ez az álláspont annál furcsább volt, mert a sógor talán soha az életben nem fogja elérni Öméltósága rangját, de hát úgy látszik, hogy a zsidó eredet mindent elhomályosít: rangot, méltóságot, érdemet, tekintélyt.

A partiból nem lett semmi és Öméltóságáék a legnagyobb zavarba estek. Árja vőt már nem mertek keresni, zsidót szegyeltek volna. Szerenésére akadnak nősilendő kitértek is, akiket semmi különbség nem választ el leendő nejükétől.

Öméltósága, akinek közismerten kiváló judiciuma van, ezek után eldöntheti: vajjon érdemes volt-e hitet cserélnie?...

Felelős szerkesztő és kiadó:

KECSKEMÉTI VILMOS